

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 30. 5. 2012
SWD(2012) 326 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

**Posúdenie národného programu reforiem a programu stability SLOVENSKA na rok
2012**

Sprievodný dokument

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY

**týkajúce sa národného programu reforiem Slovenska na rok 2012, ktorým sa predkladá
stanovisko Rady k aktualizovanému programu stability Slovenska na roky 2012 - 2015**

{COM(2012) 326 final}

OBSAH

Zhrnutie	3
1. Úvod	4
2. Hospodársky vývoj a výzvy	5
2.1. Najnovší hospodársky vývoj a vyhliadky	5
2.2. Výzvy	7
3. Hodnotenie politickej agendy	8
3.1. Fiškálna politika a daňový systém	8
3.2. Finančný sektor	11
3.3. Trh práce, vzdelávanie a sociálne politiky	11
3.4. Štrukturálne opatrenia zamerané na rast a konkurencieschopnosť	11
3.5. Modernizácia verejnej správy	11
4. Prehľad	11
5. Príloha	11

ZHRNUTIE

Na Slovensku sa v roku 2012 očakáva spomalenie hospodárskeho rastu na 1,8 %, a to najmä v reakcii na slabší vonkajší dopyt. Situácia na trhu práce zostáva náročná a predpokladá sa, že nezamestnanosť v roku 2012 bude naďalej vysoká na úrovni približne 13 % a v roku 2013 sa zníži iba mierne.

Slovensko zaviedlo súbor reforiem na posilnenie fiškálneho rámca, zlepšenie udržateľnosti dôchodkového systému a zvýšenie transparentnosti systému súdnictva a verejného obstarávania. V iných oblastiach bolo reformné úsilie zatiaľ obmedzené, najmä pokiaľ ide o trh práce a vzdelávanie.

Slovensko čelí niekoľkým výzvam: nezamestnanosť, najmä medzi mladými ľuďmi a zraniteľnými skupinami je veľmi vysoká, dlhodobá nezamestnanosť zostáva najvyššia v EÚ a kvalita vzdelávania a odbornej prípravy je naďalej nízka. Daňovo-odvodové zaťaženie je pre pracovníkov s nízkymi príjmami relatívne vysoké a nezanedbateľný podiel ľudí, ktorí si hľadajú prácu, má malú motiváciu prejsť od sociálnej pomoci k slabo platenému zamestnaniu. Vzhľadom na strednodobý cieľ rozpočtový deficit zostáva vysoký. Kľúčovým problémom zostáva pokračujúca konsolidácia a zlepšovanie kvality fiškálnych opatrení aj riešením neefektívnosti v daňovom systéme a pri výbere daní. Napokon verejná správa trpí z dôvodu vysokej fluktuácie pracovníkov a nedostatočného budovania kapacít.

1. ÚVOD

Procesné aspekty

V júni 2011 Komisia navrhla šesť odporúčaní pre jednotlivé krajiny v súvislosti s politikou hospodárskych a štrukturálnych reforiem na Slovensku. V júli 2011 Rada Európskej únie prijala tieto odporúčania, ktoré sa týkali verejných financií, daňového systému, systému fiškálneho riadenia, dôchodkového systému, pracovného trhu, vzdelávania, verejného obstarávania a systému súdnictva. V novembri 2011 Komisia zverejnila ročný prieskum rastu na rok 2012, v ktorom predložila návrhy na vybudovanie potrebného spoločného porozumenia týkajúceho sa priorit v oblasti opatrení na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ v roku 2012.

V tomto kontexte v apríli 2012 Slovenská republika predložila svoj národný program reforiem a program stability. V týchto programoch sú uvedené podrobné údaje o pokroku Slovenskej republiky od júla 2011 a o jej budúcich plánoch. V tomto pracovnom dokumente útvarov Komisie sa posudzuje vykonávanie odporúčaní pre jednotlivé krajiny na rok 2011 a priority ročného prieskumu rastu na rok 2012, identifikujú sa súčasné výzvy v oblasti politiky a v tejto súvislosti sa skúmajú najnovšie politické plány krajiny.

Plány politiky, ktoré predložila Slovenská republika, sú relevantné. Politiky navrhované v národnom programe reforiem sú integrované do širokého sociálneho a hospodárskeho kontextu. V programe stability sa potvrdzuje hlavný fiškálny cieľ politiky slovenských orgánov, ktorý je v súlade s Paktom o stabilite a raste.

Celkové hodnotenie

Celkový deficit v roku 2011 sa významne znížil. Neprijalo sa žiadne opatrenie na posilnenie daňovej disciplíny, zníženie daňových únikov ani na zdanenie nehnuteľností a environmentálne zdanenie. Fiškálny rámec sa posilnil prostredníctvom prijatia ústavného zákona o fiškálnej zodpovednosti a začala sa politická debata o zákone o výdavkových stropoch. Bola prijatá reforma plne kapitalizačného piliera, návrh úprav priebežne financovaného piliera bol však stiahnutý z parlamentu. Zatiaľ čo v oblasti trhu práce bolo navrhnutých niekoľko reforiem, nakoniec sa neprijali žiadne zmeny. Prijalo sa niekoľko opatrení na zvýšenie významu vyššieho vzdelávania pre potreby trhu práce a začala sa politická debata o opatreniach na zvýšenie kvality. Boli prijaté kroky na zvýšenie transparentnosti systému súdnictva a verejného obstarávania.

Slovensko čelí najnaliehavejším výzvam v oblasti verejných financií, trhu práce, daňového systému, vzdelávania a verejnej správy. Vzhľadom na strednodobý cieľ rozpočtový deficit zostáva vysoký. Vzhľadom na rozsah obchádzania daňovej povinnosti a slabú daňovú disciplínu je efektívnosť zdanenia nízka. Nezamestnanosť je veľmi vysoká najmä medzi mladými ľuďmi a zraniteľnými skupinami a kvalita vzdelávania a odbornej prípravy je naďalej veľmi nízka. Napokon existuje významný priestor na zvýšenie efektívnosti verejnej správy.

2. HOSPODÁRSKY VÝVOJ A VÝZVY

2.1. Najnovší hospodársky vývoj a vyhliadky

Po rýchlom oživení v roku 2010 slovenská ekonomika, podporovaná rastom vývozu v roku 2011, naďalej expandovala. Reálny HDP v prvej polovici roka prekročil úroveň spred krízy a v roku 2011 vzrástol o 3,3 %, čo bol jeden z najlepších výkonov v EÚ. Pozitívny vývoj priemyselnej výroby bol spôsobený dopytom zo strany hlavných obchodných partnerov krajiny, najmä Nemecka, s čím úzko súvisí domáca výroba tovaru dlhodobej spotreby. Veľkým nárastom produktivity a pridanej hodnoty vo výrobe sa viac než kompenzovali poklesy zaregistrované v iných odvetviach hospodárstva (napríklad v stavebníctve, veľkoobchode, maloobchode a poľnohospodárstve).

Domáci dopyt zostal v roku 2011 v podstate nezmenený, pričom mierny rast investícií sa kompenzoval kombináciou stagnujúcej spotreby domácností a významným znížením verejných výdavkov, v čom sa čiastočne odzrkadľuje hlavné fiškálne konsolidačné úsilie, ktoré orgány vyvinuli počas roka. Po dvoch rokoch deficitu verejných financií na úrovni približne 8 % vláda prijala na rok 2011 niekoľko konsolidačných opatrení, v ktorých kládla o niečo väčší dôraz na stranu výdavkov než na stranu príjmov. Celkový deficit sa v roku 2011 významne znížil na 4,8 % HDP.

Súkromná spotreba zostala tretí rok po sebe nezmenená, v čom sa odzrkadlila pretrvávajúca nízka dôvera spotrebiteľov a pokračujúci pokles veľkoobchodu a maloobchodu od roku 2009. Zatiaľ čo hrubý disponibilný príjem sa počas piatich rokov, ktoré predchádzali kríze, zvyšoval v priemere približne o 10 %, za posledné tri roky vzrástol v priemere len o 3 %. V reálnom vyjadrení v roku 2011 dokonca klesol, keď inflácia dosiahla približne 4 % po tom, ako počas dvoch rokov zostávala na úrovni nižšej než 1 %. Na druhej strane ziskovosť nefinančných spoločností zostáva medzi najvyššími v EÚ a podporuje mierny nárast investícií. Niekoľko firiem, najmä v automobilovom priemysle, ohlásilo projekty s cieľom ďalej rozširovať výrobnú kapacitu v závislosti od globálneho hospodárskeho prostredia.

Napriek pozitívnym signálom v prvej polovici roku 2011 zostáva trh práce aj naďalej slabý. Po prudkom oživení týkajúcom sa odpracovaných hodín a produktivity v období rokov 2009 – 2010 sa proces znižovania stavov zamestnancov vyvolaný krízou zastavil v roku 2011, keď sa po dvojročnom poklese obnovil rast zamestnanosti. Miera nezamestnanosti po dosiahnutí maximálnej úrovne 14,4 % v roku 2010 takisto klesla na konci roku 2011 na 13,5 %, zostáva však 4 percentuálne body nad úrovňou spred krízy. Podobne ako v roku 2010 zostáva jedna tretina mladých ľudí stále nezamestnaných (tretí najvyšší údaj v EÚ), čo je takmer dvakrát toľko ako v roku 2008.

Aj napriek silnému štvrtému štvrťroku 2011 sa v roku 2012 očakáva spomalenie reálneho HDP na 1,8 %, a to v dôsledku slabšieho vonkajšieho dopytu a postupného oživenia hospodárskej činnosti ku koncu roka 2012. Odzrkadľujúc neistotu týkajúcu sa hospodárskeho prostredia, ukazovatele dôvery podnikov a spotrebiteľov poukazujú na opatrné rozhodnutia o investičných projektoch, z ktorých mnohé budú podľa očakávania v roku 2012 pozastavené, pričom súkromná spotreba zostáva naďalej nízka. Predpokladá sa, že celková inflácia podľa HICP sa po dosiahnutí najvyššej hodnoty v roku 2011 spomalí v roku 2012 na 2,9 %, v čom sa odzrkadľuje významný základný účinok a slabý tlak miezd v kontexte stagnujúceho trhu práce.

Slovenská vláda 30. apríla 2012 predložila Európskej komisii národný program reforiem na rok 2012 a program stability na rok 2012. V dokumentoch sa opisujú opatrenia vykonané od júla 2011 a revidovaný súbor reformných opatrení, ktoré plánuje nová vláda a ktorý bol

vypracovaný po marcových parlamentných voľbách. Politiky navrhované v programoch sú integrované do rozsiahleho sociálneho a hospodárskeho kontextu, niekedy však nie sú dostatočne podporené jasnými a podrobnými opatreniami na dosiahnutie záväzkov a takisto sa požaduje posúdenie relevantnosti, ambicióznosti a dôveryhodnosti kľúčových politík. V národnom programe reforiem na rok 2012 sa neuvádzajú očakávané dôsledky plánovaných opatrení a spôsoby dosahovania vnútroštátnych cieľov do roku 2020.

2.2. Výzvy

Kľúčové postkrízové štrukturálne výzvy pre Slovensko sú oproti minulému roku takmer bezo zmien: riešiť nerovnováhy v sektore verejných financií a zabezpečiť plné využitie pracovného potenciálu ekonomiky.

Deficit verejných financií zostáva vysoký aj napriek tomu, že v roku 2011 došlo k jeho výraznému zníženiu. Keďže v prípade nezmenenej politiky sa v roku 2012 očakáva nulový alebo obmedzený pokrok, sú potrebné ďalšie opatrenia vrátane opätovného nastolenia rovnováhy v oblasti konsolidačného úsilia s cieľom zabezpečiť výdavky stimulujúce rast.

Vzhľadom na zmenšujúci sa priestor na ďalšie znižovanie výdavkov a vzhľadom na potrebu podporovať pokračujúcu konvergenciu prostredníctvom výdavkov v kľúčových oblastiach, ako je vzdelávanie, inovácie a dopravná infraštruktúra, by významne pomohli opatrenia zamerané na rozšírenie daňovej základne, obmedzenie priestoru na daňové úniky a zlepšenie daňovej disciplíny. V kontexte starnutia obyvateľstva je na zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií potrebné ďalej upraviť dôchodkový systém.

Napriek určitému miernemu zlepšeniu v roku 2011 situácia na trhu práce zostáva náročná a naďalej sa zhoršuje vylúčením marginalizovaných komunit, najmä Rómov, ktorí čelia významným prekážkam pri integrácii na trhu práce a v hlavnom prúde systému vzdelávania. Zatiaľ čo problém dlhodobej nezamestnanosti je zložitý a prejavil sa už na začiatku prechodného obdobia, nedávny prudký nárast nezamestnanosti súvisí s nedostatočnou výkonnosťou trhu práce od krízy v rokoch 2008 – 2009.

Keďže uprostred pochmúrnych vyhliadok trhu práce naďalej pretrváva vysoký počet nezamestnaných, existuje riziko, že sa nedávny cyklický nárast nezamestnanosti zmení na štrukturálny, pričom najviac postihne mladých ľudí. Kapacita verejných služieb zamestnanosti je aj naďalej na nízkej úrovni a aktívne politiky trhu práce, ako aj vzdelávacie systémy postihuje nízka účinnosť. Daňovo-odvodové zaťaženie vrátane všetkých povinných platieb je pre pracovníkov s nízkymi príjmami relatívne vysoké a časť ľudí, ktorí si hľadajú prácu, nízke finančné stimuly odradia od toho, aby prešli od sociálnej pomoci k slabo platenému zamestnaniu. Vplyv rodičovstva na zamestnanosť žien je takisto veľmi vysoký.

Vzhľadom na silný regionálny rozmer problému nezamestnanosti, ktorá je do veľkej miery sústredená v menej rozvinutých regiónoch stredného a východného Slovenska, k ďalším výzvam patrí rýchle zlepšenie efektívneho využívania zostávajúcich prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ na obdobie rokov 2007 – 2013 a navrhnutie komplexnej stratégie rozvoja s jasnými investičnými prioritami na budúce programové obdobie 2014 – 2020.

Nízka kvalita systému všeobecného a terciárneho vzdelávania brzdí potenciál rastu Slovenska. Rastúca miera dosiahnutého terciárneho vzdelania nie je spojená so zvýšenou kvalitou vysokoškolského vzdelávania a výskumu a pokračujúca nedostatočná úroveň testov PISA takisto poukazuje na širšie problémy v systéme všeobecného vzdelávania. Pretrvávajúci nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami a veľmi nízka miera zamestnanosti v prípade pracovníkov s nízkou kvalifikáciou naznačuje významné nedostatky v systéme odborného vzdelávania a celoživotného vzdelávania.

Napriek nedávnomu prijatiu niekoľkých opatrení na zvýšenie transparentnosti verejného obstarávania a súdnictva z nedávnych skúseností týkajúcich sa verejného obstarávania pre štrukturálne fondy EÚ vyplýva, že problémy pretrvávajú. Okrem toho nedostatky pretrvávajú aj vo fungovaní verejných inštitúcií a v podnikateľskom prostredí: politický cyklus má značný

vplyv na fluktuáciu zamestnancov, chýba jasný rámec na usmernenie lobistickej činnosti a nie sú zavedené dostatočne vyvinuté kapacity na tvorbu politiky založenej na faktoch.

3. HODNOTENIE POLITICKEJ AGENDY

3.1. Fiškálna politika a daňový systém

Rozpočtový vývoj a dynamika dlhu

V programe stability sa ako ústredný cieľ slovenskej fiškálnej politiky vymedzuje zabezpečenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Medzi priebežné kroky zamerané na dosiahnutie tohto cieľa patrí prísne plnenie rozpočtu na rok 2012 a zníženie celkového deficitu pod 3 % HDP v roku 2013, čo je termín, ktorý v rámci postupu pri nadmernom deficite stanovila Rada. Pôvodný strednodobý rozpočtový cieľ (MTO), a to dosiahnuť takmer vyrovnaný rozpočet, sa upravil na štrukturálny deficit 0,5 % HDP. V novom strednodobom ciele, ktorý je nižší než predchádzajúci, sa primeraným spôsobom odrážajú požiadavky Paktu. V programe stability na rok 2012 sa nepredpokladá dosiahnutie strednodobého cieľa v programovom období.

V roku 2011 celkový deficit verejných financií významne klesol zo 7,7 % HDP v predchádzajúcom roku na 4,8 % HDP. V tomto o niečo lepšom výsledku než deficit 4,9 % HDP predpokladaný v programe stability v roku 2011 sa odrážal hlavne vplyv úsporného programu z roku 2011 (pozri rámček 1). Konečný rozpočtový výsledok však takisto ovplyvnili pozitívne a negatívne faktory na strane príjmov a výdavkov, ktoré zahŕňali niekoľko jednorazových opatrení¹. Napriek sklzom sa rozpočet na rok 2011 plnil v súlade s odporúčaním o plnení rozpočtu na rok 2011.

V roku 2012 sa očakáva ďalšie zlepšenie salda verejných financií, ale cieľ celkového deficitu sa zvýšil z 3,8 % HDP v programe stability na rok 2011 na 4,6 % HDP v súčasnom programe stability. V revízii sa odráža hlavne skutočnosť, že sa neprijali žiadne opatrenia na predchádzanie poklesu dodatočných príjmov, ku ktorému došlo na základe postupných úprav smerom nadol vo výhlade hospodárskeho rastu po predložení programu stability na rok 2011. V prognóze útvarov Komisie z jari 2012 sa v roku 2012 predpokladá celkový deficit na úrovni 4,7 % HDP, teda blízko uvedenej prognózy v programe stability na rok 2012. Napriek tomu, že vychádzajú z porovnateľných podkladových makroekonomických scenárov, sa prognózy deficitu na rok 2012 vzhľadom na svoje zloženie odlišujú. Konsolidačné opatrenia v oblasti príjmov sú v plnej miere zahrnuté do predpovede útvarov Komisie. V prognóze útvarov Komisie z jari 2012 sa naopak iba sčasti zohľadňujú škrtý týkajúce sa výdavkov, ktoré tvoria podstatnú časť fiškálnych konsolidačných opatrení. Vzhľadom na horší než plánovaný rozpočtový výsledok v roku 2011 a stále sa zmenšujúci priestor na siahnutie po ľahších možnostiach, ako je napríklad zrušenie neobsadených postov, využívanie mechanizmu predčasného dôchodku a motivovanie odchodu do dôchodku v prípade osôb starších než je zákonom stanovený vek odchodu do dôchodku, môže byť ťažké dosiahnuť očakávané zníženie mzdových výdavkov vo verejnom sektore. Navyše vzhľadom na mimorozpočtové

¹ Medzi pozitívne faktory patrilo oproti rozpočtovému plánu nižšie spolufinancovanie EÚ, splácanie úrokov, sociálne výdavky a výdavky na zdravotnú starostlivosť, mimoriadne mimorozpočtové príjmy z dividend a predaja telekomunikačných licencií a lepšie než očakávané riadenie miestnych samospráv. K negatívnym faktorom patrili nedostatky v oblasti daňových príjmov z dôvodu nižšieho rastu daní, odloženie predaja nadmerných kvót CO₂ a zvýšenie mimorozpočtových výdavkov vzhľadom na predpoklad minulých dlhov nemocníc a železničných spoločností.

zvýšenie plátov zdravotníckych pracovníkov približne o 0,15 % HDP sa možno nedosiahnu plánované úspory na kompenzáciu zamestnancov verejného sektora.

Aj keď je v programe stability na rok 2012 uvedený cieľový deficit v roku 2013 na úrovni 2,9 % HDP a ďalšie zníženie na 2,3 % HDP v roku 2014 a na 1,7 % HDP v roku 2015, obsahuje iba čiastočný súbor opatrení na podporu týchto cieľov a chýba podrobná kvantifikácia ich očakávaného vplyvu. Opatreniami zahrnutými v už schválenom rámci pre rozpočet verejných financií na roky 2013 – 2015² – konkrétne ďalšími úsporami mzdových výdavkov, tovaru a služieb a kapitálových výdavkov vo verejnom sektore – by sa v roku 2013 dosiahlo iba marginálne zníženie celkového deficitu na 4,5 % HDP. Pri zohľadnení týchto opatrení sa v prognóze útvarov Komisie z jari 2012 za predpokladu nezmenených politík plánuje v roku 2013 deficit na úrovni 4,9 % HDP.

V programe stability na rok 2012 prichádzajúca vláda uznáva potrebu dodatočných opatrení na dosiahnutie cieľa na rok 2013 a potom treba pokračovať vo fiškálnych úpravách smerom k strednodobému cieľu. V programe stability na rok 2012 sa navrhuje niekoľko opatrení, najmä na strane príjmov, ktoré bude vláda posudzovať po roku 2012 (pozri rámček 1), chýba však špecifikácia a kvantifikácia ich vplyvu na verejné financie. Okrem toho sa očakáva, že reforma priebežne financovaného piliera sa použije na uľahčenie prebiehajúcej konsolidácie³ spolu so zlepšením efektívnosti pri výbere daní, najmä dane z pridanej hodnoty, v čom by sa odzrkadľovalo odporúčanie týkajúce sa efektívnosti pri výbere daní na rok 2011.

Opätovné nastolenie rovnováhy konsolidačného úsilia navrhované v programe stability na rok 2012 so silnejším dôrazom na stranu príjmov je so zreteľom na výrazné škrtý výdavkov v roku 2011 odôvodnené. Navrhovanými opatreniami na strane príjmov by sa však nemuseli zabezpečiť potrebné zdroje na primeranú podporu konsolidácie a splnenie termínu v rámci postupu pri nadmernom deficite. Splnenie termínu by bolo podmienené úplným vykonaním radu opatrení menšieho rozsahu. Slovensko má navyše históriu významných *ex-post* revízií cieľového deficitu. Prijatím niektorých opatrení už v roku 2012 by sa zvýšila dôveryhodnosť konsolidačnej stratégie.

Niektoré plánované opatrenia nie sú v strednodobom až dlhodobom horizonte udržateľné ani vhodné. Ďalšie paušálne škrtý by mohli byť neefektívne, pretože by mohli negatívne ovplyvniť fungovanie verejného sektora. Prínosom by mohlo byť cielenejšie zníženie nákladov podporované primeranými analýzami. Dve uvedené kľúčové priority prichádzajúcej vlády – vzdelávanie a dopravná infraštruktúra – sú v súlade s odporúčaním na rok 2011 a prioritami ročného prieskumu rastu, ktoré vyžadujú zabezpečenie výdavkov stimulujúcich rast. Aj keď sa projekty v oblasti infraštruktúry majú financovať zo zdrojov EÚ, očakáva sa, že vlastné kapitálové výdavky vlády budú naďalej klesať. Pokiaľ ide o financovanie verejných investícií, alternatívne formy financovania (napríklad prostredníctvom verejno-súkromných partnerstiev) predstavujú implicitné záväzky a neponúkli by životaschopné riešenie v rámci udržateľných verejných financií v stredno- až dlhodobom horizonte.

² Toto je základný dokument v rámci rozpočtového procesu, v ktorom sa uvádzajú ciele týkajúce sa celkového deficitu, ktoré by sa mali riešiť neskôr v trojročnom rozpočte verejných financií. Bol prijatý 27. apríla 2012.

³ Aj keď sa to v programe stability výslovne neuvádza, opatrenia, ktoré priamo ovplyvňujú verejné financie, by mohli zahŕňať indexáciu dôchodkov založenú výlučne na inflácii, opätovné zavedenie dobrovoľnej účasti v plne kapitalizačnom dôchodkovom pilieri a presmerovanie časti dôchodkových príspevkov z plne kapitalizačného do priebežne financovaného piliera.

Priemerné ročné fiškálne úsilie vlády v rokoch 2010 – 2011 merané zmenou prepočítaného štrukturálneho salda⁴ bolo na úrovni 1,3 % HDP. Na základe cieľov programu stability za obdobie úprav v rokoch 2010 – 2013 by predpokladané fiškálne úsilie v priemere na úrovni 1,3 % HDP bolo nad úpravou o 1 % HDP, ktorú požaduje Rada v rámci postupu pri nadmernom deficite, pričom väčšia úprava by sa vykonala v roku 2013, čo však zatiaľ nie je podporené dostatočnými opatreniami. Za predpokladu nezmenených politík v roku 2013 a mierne priaznivých cyklických podmienok predpokladané ročné štrukturálne úsilie na základe prognózy útvarov Komisie na roky 2010 – 2013 predstavuje 0,8 % HDP. Plánované štrukturálne zlepšenie v ďalších rokoch programového obdobia nedosiahne v prípade krajín, ktoré nie sú pri strednodobom ciele, požadované ročné zlepšenie na úrovni 0,5 % HDP. Tempo rastu verejných výdavkov je po zohľadnení diskrečných príjmových opatrení napriek tomu v súlade s referenčnou hodnotou týkajúcou sa výdavkov v Pakte o stabilite a raste po roku 2013.

Rámček 1: Hlavné opatrenia

Konsolidačný balík na rok 2011 zahŕňa škrtý mzdových výdavkov vo verejnom sektore, zníženie medzispotreby, zvýšenie štandardnej sadzby dane z pridanej hodnoty o 1 percentuálny bod a rozšírenie daňového základu pre dane z príjmu fyzických osôb a príspevkov na sociálne zabezpečenie. Na rok 2012 sa plánujú iba opatrenia dohodnuté v rámci rozpočtu na rok 2012 vrátane ďalšieho zmrazenia výdavkov na tovar a služby, investícií a miezd vo verejnom sektore na strane výdavkov a na rozšírenie daňového základu pre dane z príjmu právnických osôb, zavedenie bankového poplatku a vyššej spotrebnej dane z tabaku na strane príjmov.

Hlavné rozpočtové opatrenia

Príjmy	Výdavky
2011	
• Rozšírenie základu dane z príjmu fyzických osôb a sociálnych príspevkov (0,3 % HDP) • Zvýšenie dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní (0,5 % HDP) • Iné opatrenia na strane príjmov (0,3 % HDP)	• Zníženie mzdových výdavkov vo verejnom sektore (– 0,2 % HDP) • Úspory na tovare a službách a na dotáciách (– 0,5 % HDP) • Zníženie kapitálových výdavkov (– 0,1 % HDP)
2012	

⁴

Cyklicky upravené saldo bez jednorazových a dočasných opatrení prepočítané útvarmi Komisie na základe informácií poskytnutých v rámci programu s použitím spoločne dohodnutej metodiky.

• Rozšírenie základu dane z príjmu právnických osôb (0,1 % HDP) • Bankový poplatok (0,1 % HDP) • Iné opatrenia na strane príjmov (0,1 % HDP)	• Zníženie mzdových výdavkov vo verejnom sektore (– 0,1 % HDP) • Úspory na tovare a službách (– 0,3 % HDP) • Zníženie kapitálových výdavkov (– 0,1 % HDP) • Úspory miestnych samospráv (– 0,2 % HDP)
2013	
• neuv.	• Zníženie mzdových výdavkov vo verejnom sektore (– 0,2 % HDP) • Úspory na tovare a službách (– 0,3 % HDP) • Zníženie kapitálových výdavkov (– 0,6 % HDP)
<u>Poznámka:</u> Vplyv na rozpočet v tabuľke je vplyv oznámený v programe, t. j. vplyv, ktorý oznámili verejné orgány. Pozitívne hodnoty znamenajú, že príjmy/výdavky sa zvyšujú v dôsledku tohto opatrenia. V miere podrobnosti sa odzrkadľuje typ informácií sprístupnených v programe stability a viacročnom rozpočte.	

V programe stability na rok 2012 sa takisto navrhuje niekoľko ďalších opatrení na strane príjmov (napríklad zvýšenie progresívnosti dane z príjmov, spotrebných daní a daní z hazardných hier, zvýšenie nedávno prijatého bankového poplatku, zavedenie nových daní z luxusu a daní, v ktorých sa budú odzrkadľovať negatívne environmentálne vplyvy, ako aj odstránenie rozdielného zdanenia rôznych typov zamestnanosti), ako aj na strane výdavkov (napríklad lepšie zacielenie sociálnych dávok, väčšie úspory prostredníctvom transparentného verejného obstarávania), ktoré môže prichádzajúca vláda prijať po roku 2012. V programe sa však nešpecifikujú podrobnosti týchto zamýšľaných opatrení.

Verejný dlh sa od krízy značne zvýšil a v roku 2011 dosiahol úroveň 43,3 % HDP. Predpokladá sa, že tento trend bude pokračovať aj v nadchádzajúcich rokoch, a to hlavne v dôsledku vysokých celkových deficitov. Podľa programu stability na rok 2012 má verejný dlh v roku 2012 dosiahnuť 50,2 % HDP, čo je zhruba v súlade s predpoveďou útvarov Komisie. Veľká časť zvýšenia je v dôsledku zapojenia Slovenska do Európskeho nástroja finančnej stability a Európskeho stabilizačného mechanizmu a očakáva sa doplnenie hotovostných rezerv vyčerpaných v roku 2011. Podľa programu stability na rok 2012 by sa mal pomer dlhu k HDP do roku 2014 stabilizovať na úrovni približne 53 %. Pretože pomer dlhu k HDP je pod úrovňou referenčnej hodnoty, kritérium zníženia dlhu sa neuplatňuje.

Dlhodobá udržateľnosť

Dlhodobá zmena výdavkov týkajúcich sa starnutia obyvateľstva prekračuje priemer EÚ. Počiatočná rozpočtová pozícia zvyšuje dlhodobé náklady. Za predpokladu nezmenenej politiky by sa dlh do roku 2020 zvýšil na 73,2 % HDP. Úplné splnenie programu by nestačilo na to, aby dlh nabral do roku 2020 klesajúci trend. S cieľom znížiť medzeru udržateľnosti by sa pozornosť mala zamerať na zníženie verejných výdavkov. Zaistením dostatočných primárnych prebytkov v strednodobom horizonte a ďalším reformovaním dôchodkového systému na obmedzenie plánovaného významného zvýšenia výdavkov súvisiacich so starnutím obyvateľstva by sa zlepšila udržateľnosť verejných financií.

Dôchodkový systém

Náklady týkajúce sa rýchlo starnúceho obyvateľstva⁵ predstavujú značnú záťaž pre udržateľnosť verejných financií v dlhodobom horizonte. Prispievajú k tomu hlavne výdavky na dôchodky, v prípade ktorých sa podľa odhadov správy o starnutí obyvateľstva na rok 2012⁶, predpokladá zvýšenie o 5,2 percentuálneho bodu HDP v rokoch 2010 – 2060. Napriek dôchodkovej reforme z roku 2004 zostáva udržateľnosť priebežne financovaného piliera aj naďalej problémom. Veľkorysé dôchodkové režimy pre osobitné kategórie, ako napríklad ozbrojené sily, sa ponechali nezmenené⁷. Plne kapitalizačný pilier je predmetom častých *ad hoc* zmien. S výnimkou pravidiel sprísnenia podmienok týkajúcich sa predčasného odchodu do dôchodku sa neprijali žiadne opatrenia na podporu dlhšieho pracovného života.

Úpravy priebežne financovaného piliera plánované v programe stability na rok 2011 a potvrdené v odporúčaní o dlhodobej udržateľnosti verejných financií na rok 2011 neboli prijaté a v programe stability na rok 2012 sa v plnej miere neopakujú pôvodné plány. V návrhoch v programe stability na rok 2011 bolo zahrnuté zavedenie legislatívnej väzby medzi strednou dĺžkou života a vekom odchodu do dôchodku, ktorého súčasťou je faktor udržateľnosti pri výpočte nových dôchodkov, v ktorých sa má odzrkadľovať zmena pomeru medzi platiteľmi a príjemcami a zmena indexácie dôchodkov na index založený výlučne na inflácii. Úsilím v týchto oblastiach by sa zmiernil záporný vplyv starnutia obyvateľstva na verejné financie.

V septembri 2011 Slovensko prijalo zákon, ktorým sa zavádza niekoľko zmien do plne kapitalizačného dôchodkového piliera, čím sa vykonáva príslušná časť odporúčania o dlhodobej udržateľnosti verejných financií na rok 2011. Medzi najvýznamnejšie patrí: i) zavedenie automatického zapojenia nových účastníkov trhu práce do plne kapitalizačného piliera s možnosťou vystúpenia počas obdobia dvoch rokov, ii) odstránenie záruk z tých druhov fondov, ktoré neinvestujú výlučne do cenných papierov alebo nástrojov peňažného trhu s predĺžením obdobia referenčného porovnávania pre fondy, ktoré investujú výlučne do cenných papierov, iii) zavedenie indexovaného investičného fondu a iv) skrátenie minimálneho obdobia prispievania na 10 rokov. Zmenami sa vytvára lepšie prostredie na rizikovejšie správanie dôchodcovských správcofských spoločností s cieľom zabezpečiť v dlhodobom horizonte primerané dôchodky prostredníctvom vyšších výnosov. Plne kapitalizačný dôchodkový pilier bol v minulosti predmetom častých významných zmien, ktoré predstavovali nezanedbateľné náklady na prispôsobenie a spôsobili vznik neistoty. V tomto kontexte by sa krokmi na zabezpečenie stability systému znížilo riziko vzniku ďalších nákladov na prispôsobenie a zaistilo by sa stabilnejšie a transparentnejšie prostredie na rozhodovanie.

Fiškálne rámce

V decembri 2011 slovenský parlament prijal ústavný zákon o fiškálnej zodpovednosti, ktorý nadobudol účinnosť 1. marca 2012, čím sa čiastočne splnilo odporúčanie o fiškálnom rámci na rok 2011. Hlavnými prvkami zákona sú zriadenie nezávislej fiškálnej rady a zavedenie

⁵ Zo sčítania obyvateľov Slovenskej republiky v roku 2011 vyplýva, že starnutie obyvateľstva rýchlo napreduje, pretože vo vekových skupinách 55 – 59 a 80+ sa v poslednom desaťročí zaznamenal najdynamickejší rast, čo podporilo prognózy Eurostatu týkajúce sa vývoja obyvateľstva, ktoré slúžia ako východiskové predpoklady pre predpovedanie dlhodobých nákladov na starnutie populácie.

⁶ Európska komisia (GR ECFIN) a Výbor pre hospodársku politiku (pracovná skupina pre starnutie obyvateľstva): „Správa o starnutí obyvateľstva na rok 2012: hospodárske a rozpočtové prognózy pre 27 členských štátov EÚ (2010 – 2060)“, European Economy, č. 2.

⁷ Opatrenia, s ktorými sa počítalo v národnom programe reforiem na rok 2011, neboli prijaté.

systému včasných nápravných opatrení a škály sankcií, ktoré sa aktivujú pri dosiahnutí úrovne pomeru verejného dlhu k HDP, čím sa v rámci celej štátnej správy zaviedlo pravidlo pre dlh.

Aj keď horné hraničné hodnoty dlhu prekračujú hodnoty dohodnuté na úrovni EÚ, majú obmedzený vplyv na prevenciu negatívneho vývoja verejných financií, pretože sa môžu vyhodnotiť len *ex post*. Ústavným zákonom sa zavádza pojem výdavkových stropov, ktoré by mohli poskytnúť *ex-ante* operačné ciele, tento pojem sa však nevymedzuje presne; to sa má riešiť osobitným zákonom. V súvislosti s týmto návrhom, ktorý je stále predmetom skúmania v rámci administratívy, by výdavkové stropy⁸ vypočítavala fiškálna rada na základe plánovaného zníženia ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti⁹, ktorý vyhlasuje každá nová vláda. Stropy sa majú stanoviť na obdobie štyroch rokov a v súlade s pravidlami stanovenými v zákone ich fiškálna rada bude každoročne upravovať. Nedodržanie stropu v danom roku nebude viesť k žiadnym sankciám s výnimkou rizika poškodenia povesti vlády. Obidva zákony môžu prispieť k obozretnejšej fiškálnej politike na Slovensku.

Daňový systém

So svojím nízkym daňovým zaťažením kapitálu, priemerným daňovým zaťažením práce a relatívne vysokou spotrebnou daňou má Slovensko daňovú štruktúru, ktorá relatívne podporuje rast. Nízky pomer daní k HDP na úrovni 28 % — približne 12 percentuálnych bodov pod priemerom EÚ — je však sčasti dôsledkom neefektívneho návrhu zdanenia a výberu daní, najmä v prípade dane z pridanej hodnoty. Veľmi nízke zdanenie nehnuteľností takisto vyplýva z toho, že sa v ňom neodzrkadľuje skutočná hodnota majetku. Z nízkej úrovne environmentálnych daní naďalej vyplýva neoptimálne zdanenie súvisiacich negatívnych externalít. V odporúčaní o verejných financiách na rok 2011, konkrétne jeho časti súvisiacej s daňami, v ktorej sa odporúčali zlepšenia v týchto oblastiach, sa nedosiahol žiadny pokrok. Efektívne zdanenie sa navyše medzi rôznymi typmi zamestnania líši. Vďaka pokroku v oblasti zdanenia by sa mohla nielen podporiť fiškálna konsolidácia, ale z dlhodobého hľadiska by sa podporili aj výdavky podporujúce rast so zreteľom na prebiehajúci proces konvergenzie Slovenska, a to bez narušenia krátkodobých perspektív rastu.

Slovensko uplatňuje štandardnú 20 % daň z pridanej hodnoty na väčšinu tovarov a služieb s výnimkou obmedzeného množstva tovarov zdaňovaných sadzbou 10 %. Rozdiel v dani z pridanej hodnoty, ktorým sa merajú skutočné príjmy z dane z pridanej hodnoty v porovnaní s teoretickými príjmami, sa v roku 2006 odhaduje na 28 %¹⁰ (ekvivalent približne 3 % HDP), čo je výrazne nad priemerom EÚ-25, ktorý je 12 %. V štúdií ministerstva financií z roku 2012¹¹ sa potvrdzujú tieto zistenia, čo naznačuje potenciálne veľké straty príjmov z dôvodu podvodov a daňových únikov (čo sa väčšinou týka cezhraničného obchodu), ako aj z dôvodu obchádzania daňovej povinnosti. Makroekonomické odhady sú podporené reálnymi dôkazmi. Inšpekcie zo strany daňového úradu poukazujú na prudko stúpajúci trend v hodnote záväzkov dane z pridanej hodnoty zistených *ex post* v posledných rokoch, a to až na úrovni 0,6 % HDP v roku 2010. V konečnom dôsledku sa vyzbiera len zlomok týchto daňových záväzkov.

⁸ Každý rok by sa na základe časového rozlíšenia vymedzil jediný konsolidovaný výdavkový strop. Tento bude upravený podľa hospodárskeho cyklu a daňových výdavkov. V limite nebudú zahrnuté miestne samosprávy a niekoľko druhov výdavkov vrátane financovania EÚ a úrokových výdavkov.

⁹ V ústavnom zákone sa definuje ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti ako rozdiel medzi skutočnou hodnotou štrukturálneho salda a hodnotou, ktorá je z dlhodobého hľadiska udržateľná a vyjadrená ako percentuálny podiel HDP. V ústavnom zákone sa ďalej uvádzajú faktory, ktoré je potrebné zvážiť pri výpočte tohto ukazovateľa. Samotnú metodiku má určiť fiškálna rada.

¹⁰ Reckon LLP (2009), Štúdia týkajúca sa vyčíslenia a analýzy rozdielu v dani z pridanej hodnoty v členských štátoch EÚ-25, správa pre GR pre dane a colnú úniu, september 2009.

¹¹ Novysedlák a Palkovičová (2012), Odhad straty príjmov z dane z pridanej hodnoty, Inštitút finančnej politiky.

Nedostatočný výber dane z pridanej hodnoty úzko súvisí so všeobecnejším problémom slabého riadenia a správy daňových záležitostí. Kompetencie v oblasti výberu daní sú rozdelené do niekoľkých agentúr. Z dôvodu roztriešteného systému patria administratívne náklady na výber daní medzi najvyššie v EÚ (2,4 % celkových príjmov v roku 2007) a bránia krížovej kontrole daňových priznaní, vyhlásení o sociálnych príspevkoch a zdravotnej starostlivosti. Na riešenie tejto otázky sa zameriava projekt UNITAS, v ktorom sa predpokladá zjednotenie výberu všetkých daní v rámci jednej inštitúcie – Finančnej správy. V prvej fáze, ktorá sa začala v januári 2012, sa zjednocuje výber daní a ciel. V neskoršej fáze sa plánuje ďalšia integrácia systému prostredníctvom prenosu zodpovednosti za výber príspevkov na sociálne a zdravotné zabezpečenie na finančnú správu¹². Týmito opatreniami by sa mohli efektívne znížiť náklady na dosiahnutie disciplíny pri platení daní a sú aj predpokladom na riešenie podvodov a obchádzania daňovej povinnosti, tento problém sa však nedá vyriešiť iba týmito opatreniami. Zdá sa, že súčasné audity sa sústreďujú prevažne na veľkých daňovníkov. Rozšírenie rozsahu inšpekcií na menšie a neregistrované podnikateľské subjekty, a to prostredníctvom sofistikovanejšej analýzy rizík, by mohlo mať významný odstrašujúci účinok. Stratégiám prijatým vládou na boj proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty a daňovým únikom v oblasti zdanenia práce chýbajú konkrétne vykonávacie opatrenia. V programe stability chýbajú informácie o prostriedkoch na zlepšenie účinnosti pri výbere daní.

Príjmy z daní z nehnuteľností sú považované za najmenej škodlivé pre rast. Na Slovensku predstavovali v roku 2008 iba 1,3 % z celkových daňových príjmov v porovnaní s 5,4 % v členských štátoch EÚ, ktoré sú členmi OECD. Pri absencii dane z transakcií súčasné zdaňovanie majetku pozostáva z dane z pozemkov, zo stavieb a z bytov. Zatiaľ čo prvý typ dane, teda daň z majetku, je založený na hodnote pôdy stanovenej nariadením¹³, v druhom type, teda v dani zo stavieb, sa odzrkadľuje len plocha povrchu¹⁴, čo môže viesť k zosilneniu volatility cien nehnuteľností, keďže medzi efektívnou daňovou sadzbou a hodnotou majetku je záporná korelácia. V súčasnosti sa najväčšia priemerná daňová sadzba spravidla uplatňuje na majetok využívaný na podnikateľskú činnosť. Prepojenie daňového základu s trhovou hodnotou majetku môže prispieť k zníženiu rušivého procyklického vývoja cien domov.

Pomer environmentálnych daní v roku 2010 predstavoval 1,9 % HDP, čo je približne 0,7 percentuálneho bodu pod priemerom EÚ a tretí najnižší pomer v EÚ. Viac než 80 % environmentálnych daní pochádza z daní z palív v doprave, zvyšnú časť predstavujú nepalivové dane v doprave a poplatky za znečisťovanie ovzdušia a vody. Pokles príjmov z environmentálnych daní poukazuje na zväčšujúcu sa priepasť pri riešení negatívnych vonkajších vplyvov.

V existujúcom rámci na zdaňovanie pracovného príjmu na Slovensku sa efektívne zdaňovanie medzi jednotlivými typmi zamestnania odlišuje (pozri rámček 2), pričom závislá činnosť podlieha najvyššiemu daňovému zaťaženiu. Nerovnaké zdaňovanie podobných činností a daňová arbitráž medzi rôznymi typmi zamestnanosti vedú k posunu od závislej činnosti k dvom pružnejším pracovným formám¹⁵ s nepriaznivými krátkodobými (napríklad pokles

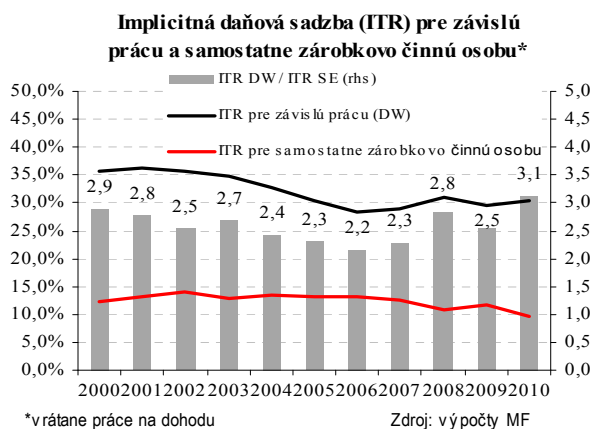
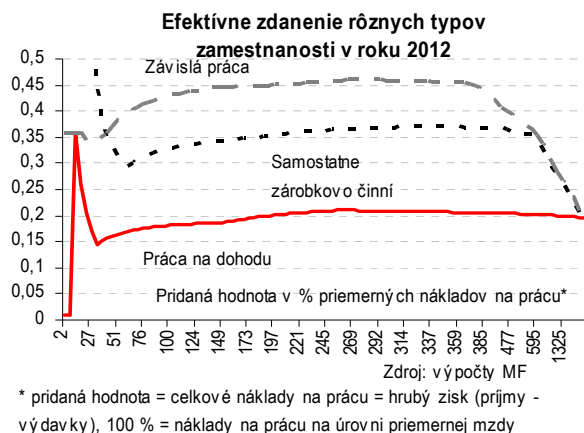
¹² Vzhľadom na to, že tento krok bol podmienený reformou systému daňových a sociálnych odvodov, ktorá nebola prijatá, je však jeho realizácia otázna.

¹³ Štandardná daňová sadzba je 0,25 % zo základu dane, ale miestne samosprávy ju zvyčajne menia a na rôzne typy pôdy sa vo všeobecnosti vzťahujú rôzne sadzby, a to v rámci určitých obmedzení.

¹⁴ Štandardná daňová sadzba vo výške 0,033 EUR/m² sa uplatňuje na zastavanú plochu, ktorú zaberajú hotové budovy, a na plochu bytov. Môžu ju (v rámci určeného intervalu) upravovať miestne samosprávy.

¹⁵ Počet samostatne zárobkovo činných sa v poslednom desaťročí viac než zdvojnásobil a ich podiel na celkovej zamestnanosti je nad priemerom EÚ (15,8 % v porovnaní s 13,8 % v roku 2010).

fiškálnych príjmov) a dlhodobými dôsledkami (napríklad nízke príspevky samostatne zárobkovo činných osôb do dôchodkového systému môžu mať za následok nízke dôchodky v budúcnosti, ktoré bude možno treba dopĺňať z verejných zdrojov).

Hlavnými nedostatkami súčasného systému zdaňovania samostatnej zárobkovej činnosti je veľkorysý vzorec na výpočet základu pre príspevky sociálneho zabezpečenia, široký priestor na deklarovanie odpočítateľných výdavkov (vymedzených ako akékoľvek výdavky vzťahujúce sa na zabezpečovanie a udržiavanie príjmov), ktoré sú spojené s oslabením kontroly a chýbajúcimi limitmi pre paušálne a podrobne špecifikované odpočty. Práca na dohodu je obmedzená, pokiaľ ide o mesačný pracovný čas, nie však, pokiaľ ide o maximálny mesačný príjem. Rozšírenie daňového základu zvýšením daní z pružných pracovných zmlúv môže viesť k niektorým stratám pracovných miest v krátkodobom časovom horizonte, malo by však priaznivý vplyv z dlhodobého hľadiska prostredníctvom redukcie rozsahu neevidovanej ekonomiky a riešenia rušivých motivačných faktorov, ktoré spôsobujú neprimerané daňové zaťaženie závislých pracovníkov (vrátane všetkých povinných platieb). Jedným z dôvodov nízkeho využívania práce na čiastočný úväzok by mohla byť dostupnosť menej nákladných zmlúv v prípade „práce na dohodu“. Aj keď sa v programe stability uznáva, že súčasný rámec zdanenia z dôvodu optimalizácie správania týkajúceho sa daní potenciálne vedie k nižším daňovým príjmom, nepredpokladajú sa žiadne opatrenia na riešenie tohto problému.

Rámček 2: Porovnanie zdaňovania rôznych typov zamestnania na Slovensku

Na Slovensku existujú tri typy zamestnania (závislá činnosť, samostatná zárobková činnosť a práca na dohodu), s rôznymi daňovými režimami. Na rozdiel od závislej činnosti sú samostatne zárobkovo činné osoby predmetom:

- nižšieho vymeriavacieho základu pre sociálne príspevky: samostatne zárobkovo činné osoby platia sociálne príspevky približne z polovice svojho hrubého zisku;
- nižšieho základu dane z príjmu fyzických osôb: na výpočet svojho hrubého zisku (t. j. celkové príjmy mínus odpočítateľné položky dane) si samostatne zárobkovo činné osoby môžu na určenie svojich výdavkov vybrať jednu z dvoch možností:
 - o 40 % paušálny odpočet nákladov bez akéhokoľvek limitu;
 - o podrobné odpočítanie: systém upravujúci nárokovateľné daňové výdavky je veľkorysý, čo umožňuje samostatne zárobkovo činným osobám odpočet akýchkoľvek nákladov súvisiacich so získavaním a udržiavaním ich príjmov. Neexistujú žiadne usmernenia k tomu, ako účtovať majetok používaný na osobné a podnikateľské účely. V dôsledku toho celkové náklady nárokované samostatne

zárobkovo činnými osobami v roku 2009 predstavovali 98 % deklarovaných príjmov.

Z výpočtov následne vyplýva, že v situácii rovnakých nákladov na prácu predstavujú dane a sociálne príspevky platené samostatne zárobkovo činnou osobou, ktorá si uplatňuje 40 % paušálny odpočet nákladov, menej než polovicu sumy v porovnaní so sumou v prípade závislého pracovníka.

Okrem toho slovenské právne predpisy stanovujú iný typ pracovnej zmluvy – práca na dohodu – ktorá umožňuje ešte pružnejšie pracovné mechanizmy a hornú hranicu mesačne odpracovaných hodín. Tým by sa malo uľahčiť zamestnávanie určitých kategórií, ako napríklad študentov. Hoci v prípade tejto skupiny nie sú k dispozícii medzinárodne porovnateľné údaje, z číselných údajov sociálnej poisťovne vyplýva, že ich počet sa v rokoch 2005 – 2010 zvýšil približne o 30 %. Daňové zaťaženie a sociálne príspevky pre tento typ zmluvy sú veľmi nízke, pretože z príjmu sa nevyberajú žiadne sociálne príspevky. Neexistuje ani horná hranica maximálneho mesačného platu, čo môže viesť k zneužívaniu takýchto zmlúv.

3.2. Finančný sektor

Makroprudenciálne ukazovatele svedčia o stabilnom a zdravom finančnom sektore v rámci celého Slovensku. Kapitalizácia a ziskovosť bánk zostávajú vysoké a v roku 2011 sa ešte zvýšili (pozri tabuľku VII v prílohe), a to aj z dôvodu konzervatívnych bankových stratégií, vďaka ktorým počas krízy nebola potrebná žiadna podpora z verejných zdrojov. Aj keď sa pomer úverov ku vkladom zvyšuje, v kontexte mierneho ale zvyšujúceho sa rastu úverov zostáva stále nižší než 100 %. Zvyšovanie kreditného rizika od roku 2009 sa premietá do mierneho zhoršovania kvality úverovej hodnoty, nevýnosné úvery sa však v prípade nefinančných spoločností stabilizovali na úrovni 8 % a v prípade domácností na úrovni 5 %.

Slabšia ekonomika a zvýšené kreditné riziko mali takisto vplyv na jednoduchosť prístupu k finančným prostriedkom. Pomer odmietnutých žiadostí o úver a neprijateľných úverových podmienok vzrástol zo 7,6 % v roku 2009 na 24,7 % v roku 2011¹⁶. Napriek tomu sa počet malých a stredných podnikov využívajúcich dlhové financovanie v rovnakom období zvýšil zo 61 % na 74 %. Hoci v roku 2009 výška úverov pre nefinančné spoločnosti¹⁷ sledovala klesajúci trend hospodárskeho cyklu s následným oživením, v rokoch 2010 – 2011 rástla miernym tempom. Z dôvodu nedostatočne rozvinutej burzy cenných papierov a trhu rizikového kapitálu zostáva akciové financovanie naďalej veľmi obmedzené, pričom v roku 2011 k nemu malo prístup menej než 1 % slovenských malých a stredných podnikov.

3.3. Trh práce, vzdelávanie a sociálne politiky

Situácia na trhu práce zostáva náročná aj napriek určitým pozitívnym znakom od krízy v rokoch 2008 – 2009, a to najmä pre zraniteľné skupiny. Nezamestnanosť v roku 2011 zostáva výrazne nad priemerom EÚ na úrovni 13,4 %, najmä v prípade mladých ľudí a pracovníkov s nízkou kvalifikáciou. Miera dlhodobej nezamestnanosti zostáva najvyššou v EÚ, čo naznačuje význam štrukturálnych otázok a nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Zo širšej perspektívy je dôležitá reforma vzdelávacieho systému a jej lepšie zosúladenie s potrebami trhu práce s cieľom zabezpečiť, aby za nimi nezaostávala produktivita práce.

¹⁶ Prieskum Komisie/ECB týkajúci sa prístupu malých a stredných podnikov k finančným prostriedkom, august – október 2011.

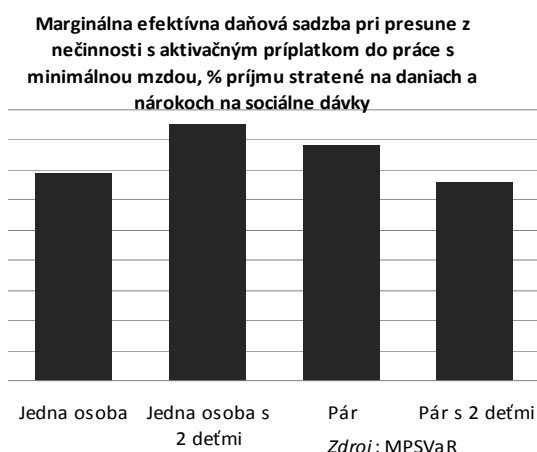
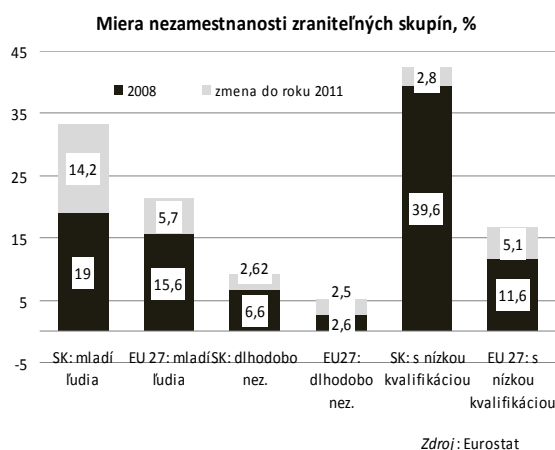
¹⁷ Národná banka Slovenska – štatistiky týkajúce sa poskytnutých úverov (podľa sektorov).

Situácia zraniteľných skupín na trhu práce, najmä mladých ľudí, žien a pracovníkov s nízkou kvalifikáciou, zostáva zložitá. Pri nezamestnanosti mladých ľudí (33,6 %), ktorá patrí medzi najvyššie v EÚ a v roku 2011 zostala nezmenená, je pre mladého človeka problém nájsť si prácu. Aj podiel mladých ľudí, ktorí neboli ani v zamestnaní ani v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, bol takisto pomerne vysoký (14,1 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 12,8 % v roku 2011). Podpora odbornej prípravy zo strany firiem je obmedzená a hodnotenie existujúceho systému „absolventskej praxe“ (podpora mladých absolventov vysokých škôl do veku 25 rokov) poukazuje na jej obmedzenú účinnosť. Plány na revidovanie systému v národnom programe reforiem na rok 2012 sú vítané.

Existuje priestor na ďalšie opatrenia týkajúce sa mladých ľudí vrátane presmerovania požiadaviek plánovaných na tento rok. V národnom programe reforiem na rok 2012 sú zahrnuté plány na prerozdelenie európskych finančných prostriedkov na projekty zamerané na mladých ľudí už v roku 2012. Prerozdelenie ovplyvní operačné programy vzdelávania a zamestnanosti a sociálneho začlenenia, v ktorých sa takisto očakávajú nové projekty na podporu vytvárania pracovných miest pre mladých ľudí, zvýšenie významu systému vzdelávania a odbornej prípravy pre potreby trhu práce a rozvíjanie odborných spôsobilostí mladých ľudí. V reakcii na zasadnutie Európskej rady z 30. januára 2012 preskúmali slovenské orgány a útvary Komisie opatrenia na zníženie nezamestnanosti mladých ľudí, a to aj prostredníctvom prerozdelenia Európskych štrukturálnych fondov. V máji 2012 slovenská vláda oznámila prerozdelenie 70 miliónov EUR (pochádzajúcich z rozpočtu EÚ a štátneho rozpočtu) v rámci Európskeho sociálneho fondu na priamu podporu vytvárania pracovných miest v slovenských regiónoch, ktoré sú najviac postihnuté nezamestnanosťou mladých ľudí, a presmerovaním ďalších 50 miliónov EUR na aktívne politiky trhu práce s cieľom podporiť mladých. V rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja sa prerozdeli 220 miliónov EUR (pochádzajúcich z rozpočtu EÚ a štátneho rozpočtu) na podporu technologického transferu a vytvárania pracovných miest v malých a stredných podnikoch.

Reforma zákonníka práce nadobudla účinnosť v septembri 2011 a zaviedli sa ňou také možnosti, ako napríklad delené pracovné miesta, rozloženie trojročnej rodičovskej dovolenky na päť rokov a flexibilnejšia organizácia práce, čím sa ďalej uvoľnia právne predpisy na ochranu zamestnanosti. Nariadenie o minimálnej mzde pre rôzne kategórie zamestnancov sa však zachovalo, čo znamená, že minimálna úroveň mzdy za prácu klasifikovanú v najvyššej kategórii je dvojnásobkom národnej minimálnej mzdy.

Dlhodobá nezamestnanosť zostáva veľmi vysoká. Začala rásť v dôsledku krízy a v roku 2011 dosiahla 9,2 %. Na riešenie tohto problému sa neprijali žiadne špecifické opatrenia a v národnom programe reforiem na rok 2012 takisto chýbajú špecifické opatrenia zamerané na dlhodobú nezamestnanosť hlavne pracovníkov s nízkou kvalifikáciou. Predchádzajúce opatrenia boli zväčša zamerané na podporu dopytu po pracovných silách z tejto skupiny namiesto toho, aby riešili otázky na strane ponuky vrátane nesúlady medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami pracovných síl.

Zdá sa, že slovenský daňový systém a systém dávok poskytujú slabé motivačné faktory, pokiaľ ide o nastúpenie do slabo platennej práce a záťaž slabo platených pracovných miest s relatívne vysokými daňami a sociálnymi príspevkami. Podľa výpočtov ministerstva práce a sociálnych vecí je marginálna efektívna sadzba dane veľmi vysoká¹⁸, keď sa príjemca „dávky v hmotnej núdzi“ s aktivačným príspevkom presunie z nečinnosti do zamestnania s minimálnou mzdou (pozri uvedené údaje o marginálnej efektívnej sadzbe dane rôznych typov domácností)¹⁹. V roku 2011 bol počet príjemcov dávok v hmotnej núdzi s aktivačným príspevkom 49 491 (32,6 % všetkých príjemcov dávok v hmotnej núdzi). Do stratégie v oblasti reformy daní a sociálnych príspevkov na rok 2011 boli zahrnuté opatrenia na zvýšenie úrovne zárobkov nezahrnutých do výpočtu nárokov na dávky v hmotnej núdzi s cieľom zvýšiť celkový príjem slabo platených pracovníkov. Reforma však nebola prijatá. Žiadny pokrok sa nedosiahol ani v prípade odporúčania na rok 2011 o znížení relatívne vysokého daňovo-odvodového zaťaženia²⁰ slabo platených zamestnancov. V roku 2009 bola prijatá existujúca zamestnanecká výhoda (zamestnanecká prémie), má však iba veľmi obmedzený vplyv, keďže predstavuje v priemere 7 EUR mesačne a vypláca sa ročne.

Žiadny pokrok sa nedosiahol ani v prípade odporúčania na zlepšenie administratívnej kapacity verejných služieb zamestnanosti z roku 2011. V rámci úsilia o fiškálnu konsolidáciu sa v roku 2011 znížil počet pracovníkov úradu práce, v dôsledku čoho podstatne vzrástol pomer registrovaných uchádzačov o prácu na priehradkového pracovníka miestneho úradu práce, pokiaľ ide o umiestňovanie a poradenské služby (432 na sociálneho pracovníka v roku 2011). Nedávno navrhnutá, no neprijatá reforma týkajúca sa aktívnych politík trhu práce obsahovala menšie opatrenie zamerané na zníženie administratívnej záťaže verejných služieb zamestnanosti. V ďalších navrhovaných opatreniach sa plánuje outsourcing služieb zamestnanosti od vonkajších súkromných poskytovateľov, ale chýbali dôležité údaje o tom, ako by mali byť poplatky viazané na výkonnosť a ako by sa zabezpečila rozsiahlejšia súťaž.

Žiadne významné opatrenia sa neprijali ani na zlepšenie zamerania, navrhovania a hodnotenia aktívnych politík trhu práce, ako sa uvádzalo v odporúčaní na rok 2011. Výdavky na

¹⁸ Marginálna účinná daňová sadzba je zlomok akéhokoľvek ďalšieho pracovného príjmu, ktorý je odňatý daňou kombinovanými zrážkami na dani a dávkach.

¹⁹ Výpočty ministerstva práce nezahŕňajú oprávnenie na aktivačný príspevok počas prvých šiestich mesiacov práce, ktorý je k dispozícii pre dlhodobo nezamestnaných, a príspevok pre osamelého rodiča poskytovaný štátom (poberaný 4,6 % príjemcov dávok v hmotnej núdzi). V prípade oprávnenia na najvyššiu dávku v hmotnej núdzi ministerstvo práce zahŕňa aktivačný príspevok.

²⁰ V prípade Slovenskej republiky je vhodnejšie porovnávať skôr ukazovateľ povinnej odvodovej platby OECD než ukazovateľ daňovo-odvodového zaťaženia, ktorý nezahŕňa platby do plne kapitalizačného dôchodkového piliera.

aktivačné programy sú nízke²¹ a v rámci štátneho rozpočtu na rok 2012 sa očakáva ich pokles. Znížením rozpočtu na aktívne politiky trhu práce bez komplexného hodnotenia efektivity sa môže zredukovať prístup k aktivačným programom pre najzraniteľnejšie skupiny. Podpora pre aktívne politiky trhu práce sa poskytuje predovšetkým novým samostatne zárobkovo činným osobám a ako motivačné faktory zamestnanosti pre firmy a uchádzačov o zamestnanie, zatiaľ čo priame vytváranie pracovných miest zaznamenalo pokles. Podpora nových samostatne zárobkovo činných osôb je významná²² a podmienky na jej získanie nie sú veľmi prísne, keďže podporu dostáva viac než polovica nových samostatne zárobkovo činných osôb. Zákomom o službách zamestnanosti uchádzačom udeľuje právo na podporu z aktivačných programov, ak spĺňajú zákonné kritériá pre takmer všetky programy, pričom pracovníci úradu práce majú veľmi obmedzený priestor na rozhodovanie o tom, ktorí uchádzači o zamestnanie by sa mali zúčastňovať na jednotlivých programoch. Financovanie týchto dobrovoľných aktivačných programov, ktoré zahŕňajú odbornú prípravu, je obmedzené a v národnom programe reforiem na rok 2012 sa uvádzajú plány na ich zvýšenie iba v strednodobom horizonte. Pokrok pri systematickom hodnotení aktivačných programov je obmedzený²³ a zároveň ho brzdia problémy s dostupnosťou údajov. Národný program reforiem na rok 2012 sľubuje pokrok v oboch oblastiach.

Navyše vplyv rodičovstva na zamestnanosť žien je veľmi vysoký (32,5 % v porovnaní s 12 % v EÚ v roku 2010) a zamestnanosť žien je dosť nízka (55 % v roku 2010). Mohli by k tomu by prispievať mnohé politické opatrenia. Celková postnatálna platená dovolenka je na Slovensku pomerne dlhá (36 mesiacov), pričom dostupnosť zariadení zameraných na starostlivosť o menšie deti je veľmi obmedzená²⁴. Využívanie inej ako rodičovskej starostlivosti patrí medzi najnižšie (miera zápisu do oficiálnych zariadení starostlivosti o deti v prípade detí mladších ako 3 roky bola 3 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 29,2 % v roku 2008). Aj druhé zárobkovo činné osoby v rodine sú vystavené relatívne vyššiemu daňovému zaťaženiu než slobodné osoby²⁵.

Veľmi vysoká miera nezamestnanosti mladých ľudí a pretrvávajúci nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami poukazujú na nízku kvalitu a význam systému vzdelávania a odbornej prípravy vzhľadom na potreby trhu práce. Výdavky na vzdelávanie ako podiel HDP sú pod priemerom EÚ (3,59 % v porovnaní s 5,07 % v roku 2008), ale ako podiel celkových verejných výdavkov sú nad priemerom EÚ (11,2 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 10,8 %). Mzdy učiteľov sú relatívne nízke²⁶, čo pravdepodobne znižuje atraktivnosť učiteľského povolania pre mladé talenty. Učiteľský plat sa marginálne zvýšil v roku 2011²⁷ a ďalšie zvýšenie platu by mohlo byť viazané na zlepšenie výkonu a individuálne hodnotenie.

²¹ Ako podiel na HDP (0,15 % oproti 0,55 % v roku 2009) a aj v súvislosti s výdajom prostriedkov na účastníka (150 EUR oproti 620 EUR v roku 2009) sú pod priemerom EÚ.

²² Výška podpory na novú samostatnú zárobkovú činnosť závisí od regiónu a dosahuje približne až osemnásobné priemerné celkové mesačné náklady na prácu (5 500 EUR v roku 2012) počas obdobia dvoch rokov.

²³ Metodiku na hodnotenie efektívnosti aktívnych politík trhu práce vypracovali na ministerstve práce v decembri 2011.

²⁴ Podľa OECD v roku 2008 v oficiálnych zariadeniach zameraných na starostlivosť o deti boli len 3 % detí mladších ako 3 roky (v porovnaní s 29,2 % v rámci EÚ).

²⁵ Dodatočný príspevok sa poskytuje hlavnej zárobkovo činnnej osobe vo vzťahu k manželovi/manželke, ktorá žije v spoločnej domácnosti, ak manžel/manželka nezarobil/a v roku 2009 viac než 4 025,7 EUR.

²⁶ V roku 2010 bola priemerná mzda v oblasti vzdelávania 73 % HDP na osobu, teda jeden z najnižších pomerov v EÚ (nie sú k dispozícii údaje pre všetkých 27 členských štátov).

²⁷ V roku 2011 sa platy učiteľov zvýšili v priemere o 5,7 % a zrušil sa strop pre mzdy učiteľov v súkromnom sektore.

V národnom programe reforiem na rok 2012 sa uvádzajú niektoré obmedzené opatrenia všeobecného vzdelávania, najmä opakovaním plánov významnejších opatrení. Prijaté opatrenia zahŕňajú zníženie administratívnej záťaže, projekt zameraný na využívanie najlepších praktík pri vyučovaní a rozšírenie povinného štúdia angličtiny. Plánovaná reforma financovania všeobecného vzdelávania nebola prijatá a aj keď sa v národnom programe reforiem na rok 2012 tento cieľ opakuje, poskytuje iba obmedzené podrobnosti o tom, ako by sa tým zlepšila kvalita vzdelávania. Začalo sa niekoľko projektov financovaných z Európskeho sociálneho fondu s cieľom pomôcť školám pri vypracúvaní ich osnov a podporiť profesionálny rozvoj učiteľov, no ďalšie investície a opatrenia na zvýšenie kvality odbornej prípravy učiteľov sa nešpecifikovali.

Na zlepšenie nízkej kvality terciárneho vzdelávania sa uskutočnili iba obmedzené kroky uvedené v odporúčaní o vzdelávaní na rok 2011. Neboli prijaté podstatnejšie opatrenia navrhnuté v národnom programe reforiem na rok 2011, predovšetkým reforma akreditácie zameraná na posilnenie zabezpečovania kvality, opatrenia na zvýšenie kvality najvyššej akademickej obce a profesorov a zavedenie nového systému diferenciacie pre univerzity. V národnom programe reforiem na rok 2012 sa tieto plány opakujú a uvádzajú sa dodatočné opatrenia na zlepšenie kvality univerzitných učiteľov a diaľkového štúdia, ale bez podrobného časového rozvrhu. Prijaté opatrenia zahŕňajú uverejnenie informácií o uplatnení absolventov škôl na trhu práce, zmenách vo financovaní univerzít týkajúcich sa študentov doktorandského štúdia a pridelovania finančných prostriedkov na výskum.

Miera dosiahnutého terciárneho vzdelania sa z nízkej úrovne zvyšuje²⁸. Počet nových študentov terciárneho vzdelávania sa rýchlo zvýšil a Slovensko dobre napreduje²⁹ pri plnení cieľa týkajúceho sa dosiahnutého terciárneho vzdelania. Na rozdiel od ostatných krajín EÚ, v ktorých je bakalársky titul relevantnou a nákladovo-efektívnou alternatívou magisterského titulu na trhu práce, na Slovensku prichádza na trh práce iba malý podiel študentov iba s bakalárskym titulom³⁰. V slovenskom systéme vyššieho vzdelávania chýba odborne orientované bakalárske štúdium.

Žiadny pokrok sa nedosiahol v oblasti posilnenia väzby medzi trhom práce, odborným vzdelávaním a prípravou. Aj keď sa legislatívnymi zmenami v roku 2009 stanovil rámec na aktívne zapojenie zamestnancov do organizácie odborného vzdelávania a prípravy, podiel takéhoto vzdelávania na pracovisku zostáva nízky. Podobne ako v národnom programe reforiem na rok 2011, aj v súčasnom programe sa iba uvádza cieľ zvýšiť odborné vzdelávanie podobné učňovskému vzdelávaniu s väčším zapojením spoločností, ale bez stanovenia podrobných plánov na dosiahnutie tohto cieľa. V októbri 2011 bola prijatá aktualizovaná stratégia celoživotného vzdelávania a na jar 2012 sa očakáva nový zákon o celoživotnom vzdelávaní. Hoci sa stratégia vzťahuje na stimuly pre osoby s nízkou kvalifikáciou, pre zamestnávateľov sa doteraz nezaviedli žiadne osobitné stimuly, ktoré by ich motivovali k tomu, aby do celoživotného vzdelávania prijímali nízko kvalifikovaných pracovníkov. V záujme pomôcť identifikovať úrovne kvalifikácií a oblasti s chýbajúcou kvalifikáciou sa Slovensko zapojilo do program pre medzinárodné posúdenie kompetencií dospelých v rámci OECD a buduje vnútroštátny systém klasifikácie povolání s cieľom vymedziť profesijné profily na trhu práce. Na zabezpečenie noriem kvalifikácie, kvality a hodnotenia relevantných

²⁸ Miera dosiahnutého terciárneho vzdelania v roku 2010 bola 22,1 %, čo je menej ako priemer EÚ (33,6 %).

²⁹ V roku 2009 bol podľa údajov OECD počet osôb s ukončeným terciárnym vzdelaním na Slovensku 62,1 %.

³⁰ Podľa údajov OECD bol v roku 2009 pomer absolventov terciárnych programov typu B na Slovensku iba 0,7 % v porovnaní s pomerom v prípade terciárnych programov typu A na úrovni 61,4 %.

pre pracovný trh v celkovom systéme vzdelávania a odbornej prípravy sa tento projekt doplní o vnútroštátny kvalifikačný systém a vnútroštátny kvalifikačný rámec.

Podiel osôb, ktorých sa týka riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia, bol v roku 2010 na úrovni 20,6 %, čo je pod priemerom EÚ. V roku 2011 sa znížilo administratívne zaťaženie týkajúce sa platieb sociálnych dávok a nárok na aktivačný príspevok sa rozšíril na účastníkov aktivačných prác. V januári 2012 bola prijatá osobitná stratégia v oblasti integrácie Rómov. Navrhované opatrenia však nemajú oporu v primeraných administratívnych a rozpočtových zdrojoch, ktoré majú rozhodujúci význam pre ich účinné vykonávanie.

Zatiaľ čo štatistické údaje o sociálne vylúčených komunitách na Slovensku sú obmedzené, najmä Rómovia čelia významným prekážkam pri integrácii na trhu práce a v systéme vzdelávania, aj keď predstavujú viac než 9 % obyvateľstva. Podľa prieskumu UNDP z roku 2010³¹ sa odhaduje, že nečinnosť je veľmi vysoká a zakorenená, pretože 80 % dospelých Rómov je bez práce a činnosti v priemere sedem rokov. Rozdiel v zamestnanosti Rómov je najvyšší v regióne, čo je zvlášť znepokojujúce vzhľadom na to, že 13 % nových účastníkov na trhu práce tvoria Rómovia s nízkym vzdelaním a ich podiel sa pravdepodobne bude ďalej zvyšovať.

Väčšina Rómov má neprimerané vzdelanie: iba jeden z piatich mladých ľudí vo vekovej skupine 18 – 24 rokov ukončil stredoškolské, nadstavbové alebo odborné vzdelávanie. Prístup ku predškolskému vzdelávaniu je obmedzený a zápis rómskych detí do predškolských zariadení je veľmi nízky (18 % oproti národnému priemeru 72 % v roku 2011)³². Navyše vzdelávací systém podporuje segregáciu, napríklad prostredníctvom posielania rómskych detí do škôl určených pre duševne postihnutých alebo do segregovaných tried³³. Rozšírenie predškolského vzdelávania o ďalšie dva roky pre deti zo sociálne znevýhodnených komunít a zabezpečením väčšieho počtu asistentov učiteľa hovoriacich rómskym jazykom v rámci povinnej školskej dochádzky by pomohlo pri ich integrácii do hlavného prúdu vzdelávania.

3.4. Štrukturálne opatrenia zamerané na rast a konkurencieschopnosť

Na Slovensku boli prírastky celkovej produktivity faktorov za posledné desaťročie medzi najvyššími v EÚ. Inštitucionálne a hospodárske reformy, podstatný prílev kapitálu, atraktívna úroveň miezd a priamy prístup na jednotný trh EÚ, to všetko prispelo k nárastu produktivity. Aj keď mzdy v jednotlivých odvetviach rástli počas tohto obdobia zhruba rovnakým tempom, dynamika produktivity sa značne odlišovala. Pretrvávajúci nárast produktivity vo výrobnom sektore nebol nasledovaný porovnateľným zlepšením v iných odvetviach, najmä v oblasti služieb, a z ukazovateľov takisto vyplýva strata nákladovej konkurencieschopnosti.

V strednodobom až dlhodobom horizonte sa očakáva, že ceny a mzdy budú ďalej narastať, a to zároveň s ďalšou konvergenciou. Tým sa zdôrazňuje význam zlepšenia v necenovej konkurencieschopnosti ako mechanizmu úpravy. Inou možnosťou by boli úpravy domácich nákladov a cien. V týchto súvislostiach bude kľúčovou výzvou, aby sa stanovil inštitucionálny a regulačný rámec, ktorý napomôže zlepšeniu necenovej konkurencieschopnosti slovenských podnikov, ktoré sa špecializujú na oblasť menej cenovo pružných produktov – vrátane služieb a inovačných produktov – a na ďalšiu diverzifikáciu hospodárstva.

³¹ Správa o prieskume FRA/UNDP týkajúcom sa rómskych (a nerómskych) domácností, ktoré žijú v oblastiach s koncentrovanou rómskou populáciou, uverejnená v apríli 2012.

³² Podľa prieskumu Svetovej banky o prístupe ku materským školám a predškolským zariadeniam medzi Rómami vo východnej Európe, 2011.

³³ Podľa správy Rómskeho vzdelávacieho fondu „školy ako getá“ (2009) Rómovia tvoria na Slovensku približne 60 % žiakov v školách pre duševne postihnutých a 86 % žiakov v osobitných triedach bežných základných škôl.

Politiky v oblasti výskumu, vývoja a inovácií

Intenzita výskumu a vývoja v slovenskom hospodárstve je jednou z najnižších v Európe (0,63 % v roku 2010) a je charakterizovaná nízkymi úrovňami verejných aj súkromných investícií do výskumu a vývoja. Veľké a vysoko produktívne nadnárodné spoločnosti pôsobiace na Slovensku majú pracoviská zaoberajúce sa výskumnými a vývojovými činnosťami najmä v zahraničí a so slovenskými výskumnými zariadeniami spolupracujú len v obmedzenej miere. Domáce spoločnosti, najmä malé a stredné podniky, sa podobne špecializujú na činnosti spojené s nízkou intenzitou výskumu a vývoja, a preto sú pre ne charakteristické aj nízke výdavky na výskum a vývoj. Pri uskutočňovaní iniciatívy JEREMIE na podporu prístupu k rizikovému kapitálu a zárukám na úvery došlo k omeškaniu, ale podľa očakávaní sa začne v roku 2012. V dôsledku toho rast inovácií a produktivity je aj naďalej poháňaný najmä šírením inovácií prostredníctvom prílevov kapitálu a dovozu technológií.

Základným predpokladom budovania inovačnej kapacity na Slovensku stále zostáva zabezpečenie primerane kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá by mohla do príslušných odvetví investovať alebo zamestnať sa v nich. Ako bolo uvedené v predchádzajúcom odseku o vzdelávaní, kvalita terciárneho vzdelávania na Slovensku je aj naďalej nízka.

Ako bolo čiastočne zdôraznené v národnom programe reforiem na rok 2012, riadenie systému výskumu a inovácií takisto charakterizujú zložité pravidlá, slabá koordinácia medzi zodpovednými štátnymi orgánmi, nedostatočná transparentnosť postupov pri pridelení finančných prostriedkov a rozdrobenosť financovania na príliš veľa priorít. Zavedením transparentných mechanizmov hodnotenia vyššieho vzdelávania a výskumných inštitúcií a pridelenia finančných prostriedkov týmto inštitúciám, zameraných na excelentnosť a splňajúcich medzinárodné referenčné hodnoty, by sa zvýšila kvalita výskumných činností. Vzhľadom na tieto skutočnosti Slovenská republika prijala v roku 2011 komplexnú stratégiu pre oblasť vedy, technológií a znalostnej ekonomiky „Minerva 2.0“ s návrhom sektorového výskumného a inovačného programu. V rámci stratégie bol navrhnutý celý rad opatrení na zvýšenie kvality vyššieho vzdelávania a výskumu. Úspešným vykonávaním tejto stratégie by sa mala podporiť inovačná kapacita a mohla by sa zabezpečiť priebežná príprava stratégie na investovanie do inteligentnej inovácie počas nasledujúceho sedemročného programového obdobia štrukturálnych fondov EÚ (2014 – 2020). V tomto kontexte treba poznamenať, že dostupnosť širokopásmovej komunikácie vo vidieckych oblastiach a celkové širokopásmové pokrytie patrí medzi najnižšie v EÚ.

Dopravná infraštruktúra

V národnom programe reforiem na rok 2012 sa uznáva význam zlepšenia existujúcej dopravnej infraštruktúry. Najmä na východnom Slovensku je absencia primeranej dopravnej infraštruktúry aj naďalej prekážkou rastu a plného získavania prospechu v procese „dobiehania“, ktorý je už zjavný v bratislavskom regióne a v západnej časti krajiny. V rokoch 2010 a 2011 vláda definovala prioritné diaľničné a železničné projekty a poskytla dodatočné vnútroštátne zdroje na spolufinancovanie projektov budovania infraštruktúry sponzorovaných EÚ. Nahradenie predtým založených verejno-súkromných partnerstiev na rozvoj diaľnic tradičným financovaním zo štátneho rozpočtu spolu s vplyvmi finančnej krízy prinieslo významné cenové úspory vo verejnom obstarávaní týkajúcom sa diaľnic, ktoré sa začalo v roku 2011. Značné ťažkosti so žiadosťami o spolufinancovanie dopravných projektov zo strany EÚ pretrvávajú však naďalej, napríklad vysoké ceny, otázky verejného obstarávania a environmentálne aspekty.

Slovensko v súčasnosti pracuje na dlhodobom a strednodobom hlavnom dopravnom pláne. Strednodobá stratégia by mala byť hotová v roku 2012 a bude slúžiť ako základ pre

stanovenie priorít v doprave na programové obdobie po roku 2013 vrátane železničnej infraštruktúry. V súčasnosti sa približne jedna tretina ročných výdavkov na dopravnú infraštruktúru poskytuje na železnice, zatiaľ čo predchádzajúce investície viedli k závažnému nedostatočnému rozvoju železničnej infraštruktúry v európskych koridoroch v porovnaní so susednými členskými štátmi. Okrem toho podiel bývalého monopolného prepravcu na trhu v sektore nákladnej dopravy zostáva nad úrovňou 80 % a opatreniami na uľahčenie vstupu na trh by sa stimulovala hospodárska súťaž. V národnom programe reforiem na rok 2012 sa uvádzajú nedostatky týkajúce sa rozvoja dopravnej infraštruktúry a zdôrazňuje sa zámer dať prioritu železničnej doprave, aj keď zatiaľ nie sú podrobne špecifikované opatrenia na dosiahnutie tohto cieľa a hlavné projekty rozvoja infraštruktúry sú zamerané na výstavbu nových diaľnic.

Podnikateľské prostredie

V národnom programe reforiem na rok 2012 je vyjadrený ambiciózny cieľ týkajúci sa zlepšenia podnikateľského prostredia, pričom zámerom Slovenska je zaradiť sa podľa ukazovateľa „podnikanie/obchod“ do roku 2020 medzi 15 najlepších krajín. Neuvádza sa však dostatočne špecifikovaný časový rozvrh vykonávania reforiem potrebných na zaistenie splnenia tohto cieľa. Od januára 2012 začalo popri fyzických kontaktných miestach fungovať aj elektronické jednotné kontaktné miesto. Administratívne poplatky za elektronické podanie boli zrušené. Tieto a iné zmeny prispievajú k obchodnej činnosti domácich a zahraničných poskytovateľov služieb v rámci živnostenského zákona. Okrem toho sa čas potrebný na začatie podnikania (na základe obchodnej licencie) skrátil z piatich na tri dni. Dosiahol sa obmedzený pokrok pri podporovaní vzdelávania podnikateľov a zjednodušení zriaďovania súkromných spoločností s ručením obmedzeným. K rizikám tejto stratégie patrí aj to, že by sa nemuselo dosiahnuť cieľové 25 % zníženie administratívnej záťaže.

V júli 2010 Slovensko zaviedlo povinnú metodiku hodnotenia vplyvu nových legislatívnych a nelegislatívnych aktov v oblasti obchodného prostredia, verejných financií, sociálnych záležitostí a životného prostredia. Tým sa podporili kroky na posilnenie analytických kapacít v prípade niektorých zapojených orgánov. Keďže uskutočňované opatrenia majú správne smerovanie, posúdenia vplyvu regulácie sa v praxi často vykonávajú iba formálne, čím sa obmedzuje ich kvalita. V národnom programe reforiem na rok 2012 sa uznáva, že procesu by pomohla ďalšia podpora analytických kapacít zapojených orgánov.

Zmena klímy a energetika

Slovensko podľa predpokladov nedosiahne vnútroštátny cieľ stratégie Európa 2020 v oblasti emisií skleníkových plynov v odvetviach, na ktoré sa nevzťahuje európsky systém obchodovania, a to na základe scenára nezmenenej politiky a za predpokladu vykonávania oznámených opatrení. Preto sú na splnenie cieľa potrebné dodatočné opatrenia. Najväčší potenciál znižovania emisií existuje v odvetví cestnej dopravy, kde sa doteraz nedosiahol žiadny pokrok. Aj keď je energetická náročnosť stále výrazne vyššia než priemer EÚ, v národnom programe reforiem na rok 2012 sa nenavrholi dobre špecifikované opatrenia týkajúce sa využívania energie a energetickej efektívnosti vo všetkých odvetviach. Okrem toho sa v odkláňaní odpadu zo skládok dosiahol iba malý pokrok, pretože Slovensko skládkuje viac než 80 % komunálneho odpadu a recykluje iba 4 %.

Ceny elektrickej energie pre priemyselné odvetvia zostávajú medzi najvyššími v EÚ, čo spôsobuje hlavne úroveň poplatkov za prenos a distribúciu (systémových poplatkov), a nie výrobné ceny. Tretí balík pre vnútorný trh s energiou sa nezaviedol v plnej miere a pretrvávajú prekážky na trhoch s elektrinou a plynom. V prípade domácností a priemyselných spotrebiteľov naďalej existuje regulácia cien. V národnom programe reforiem

na rok 2012 sa opakovane uvádza cieľ z predchádzajúceho roka, a to zvýšiť transparentnosť a zlepšiť regulačný rámec pre sieťové odvetvia v sektore energetiky, v tomto ohľade sa však neprijali žiadne významné kroky a nebol predložený podrobný časový rozvrh. Prostredníctvom väčšej transparentnosti mechanizmu stanovovania cien a celkového regulačného rámca by sa zmenšili prekážky vstupu do sieťových odvetví, a preto by mohli byť prínosom pri znižovaní cien energií.

3.5. Modernizácia verejnej správy

Ako sa uvádza v národnom programe reforiem na rok 2012, najnovšie ukazovatele naznačujú, že obchodné prostredie Slovenska a potenciál rastu by profitovali zo silnejších inštitúcií a efektívnejšej verejnej správy. Ukazovateľ celkovej efektívnosti vlády³⁴ radí Slovensko na 19. miesto medzi 27 členskými štátmi EÚ, pričom jeho poradie sa od roku 2006 o niečo zhoršilo. Slovensko prijalo v roku 2011 niekoľko opatrení s výraznými prvkami na zvýšenie transparentnosti podľa plánu v národnom programe reforiem na rok 2011. Celkové fungovanie verejnej správy však stále obmedzujú nedostatky v analytických kapacitách, vykonávaní politiky a poskytovaní verejných služieb, ako aj v oblasti vnútornej správy a riadenia ľudských zdrojov. Táto prierezová slabá stránka sa v národnom programe reforiem na rok 2012 považuje za strategickú výzvu, ktorá zaväzuje k riešeniu kvality verejnej správy prostredníctvom komplexnej inštitucionálnej reformy. Chýba však podrobný časový rozvrh vykonávania opatrení, ako aj plány inštitucionálnej podpory tohto programu.

V súlade s odporúčaním o verejnej správe a súdnictve na rok 2011 Slovensko prijalo niekoľko opatrení, ktoré výrazne zlepšili transparentnosť systému súdnictva. Od januára 2012 musia byť všetky súdne rozhodnutia v občianskoprávných, obchodnoprávných a trestnoprávných veciach sprístupnené na internete. Zasadnutia súdnej rady a zdôvodnenia jej rozhodnutí sa takisto zverejňujú. Na internete je dostupný zoznam dlžníkov a obchodný register a postupne sa zavádzajú elektronické zvukové záznamy zo súdnych konaní. Okrem toho sa od mája 2011 sprehľadnil postup pri prijímaní nových sudcov a predmetom posudzovania sú aj výsledky práce sudcov. Hoci tieto reformy viedli k podpore transparentnosti, pozitívne vplyvy na výkonnosť súdnictva sa očakávajú hlavne v dlhodobom horizonte.

Súdne konanie však stále trvá veľmi dlho a je nákladné. Obchodný spor v priemere vyžaduje 32 postupov a 565 dní, pričom náklady predstavujú 30 % hodnoty pohľadávky, čím sa Slovensko podľa ukazovateľa „podnikanie/obchod“ Svetovej banky na rok 2012 dostáva na 70. miesto. Systémy alternatívneho riešenia sporov (napríklad mimosúdne vyrovnania) sú nedostatočne využívané. Z dôvodu existujúcich nevybavených prípadov na súdoch vznikajú značné oneskorenia, čím sa naruša prístup k efektívnym právnym prostriedkom. Odvolaniami proti rozhodnutiam orgánu pre hospodársku súťaž sa zaoberajú rôzne súdne panely, ktoré často nemajú skúsenosti vo veciach týkajúcich sa práva hospodárskej súťaže a iba v obmedzenej miere ovládajú zásady práva EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. Výsledkom je nedostatočná konzistentnosť súdnych rozhodnutí, čím sa ohrozuje účinné presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže zo strany súdnych orgánov Slovenskej republiky.

Vo februári 2011 Slovensko zmenilo a doplnilo zákon o verejnom obstarávaní s cieľom zvýšiť mieru hospodárskej súťaže a transparentnosti. Ako sa uvádza v odporúčaní o verejnej správe a súdnictve na rok 2011, touto zmenou a doplnením sa výrazne znížili národné limity pre podprahové zákazky, ktoré sa často zneužívali. Používanie elektronických aukcií v určitých postupoch verejného obstarávania je teraz povinné. Reformy boli zavedené aj v oblasti verejného vykazovania. Od druhej polovice roku 2010 je v prevádzke elektronický

³⁴ Worldwide Governance Indicators 2010.

centrálny register zmlúv a faktúr. Všetky uzavreté zmluvy a faktúry, ktoré platia verejnú správu na všetkých úrovniach, musia byť zverejnené v online registri, ak majú byť právoplatné. Týmto opatreniami by sa mala zvýšiť transparentnosť a kontrola verejných výdavkov.

Kľúčovou výzvou zostáva budovanie administratívnych kapacít obstarávateľských subjektov a ich zamestnancov, najmä na vypracovanie zadávacích podmienok a technických špecifikácií. Kapacita úradu pre verejné obstarávanie okrem toho zostáva nízka. Prostredníctvom uverejňovania online odôvodnení v prípade obstarávania, ktoré umožňuje online sledovanie výdavkov na obstarávanie, by sa takisto mala posilniť transparentnosť v štádiu po udelení zákazky.

Používanie moderných metód riadenia ľudských zdrojov nie je dobre rozvinuté. Z dôvodu absencie spoľahlivých pravidiel prijímania nových zamestnancov existujú veľké rozdiely medzi postupmi v rámci každého verejného orgánu a úradu. Hoci nie sú dostupné komplexné údaje za celú verejnú správu, existujúce ukazovatele v oblasti riadenia svedčia o vysokej fluktuácii pracovníkov v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ. Na rozhodnutia o prijatí pracovníkov má veľký vplyv politický cyklus, a to najmä na vyššej úrovni, ale aj na nižších úrovniach. Toto môže mať negatívny vplyv na budovanie kapacít a politickú kontinuitu. Podobne nie je dostatočne rozvinutá väzba medzi posudzovaním výkonnosti štátnych zamestnancov a ich kariérnym postupom, čím sa vytvárajú nepriaznivé motivačné stimuly. Hoci sú verejní činitelia povinní uvádzať existujúce alebo potenciálne konflikty záujmov, činnosť predstaviteľov záujmových skupín (lobistov) nie je jasne regulovaná, keďže zákon z roku 2005, v ktorom sa riešila táto otázka, nebol do dnešného dňa prijatý³⁵.

I keď sa dostupnosť služieb elektronickej verejnej správy pre podniky veľmi priblížila k cieľu, dostupnosť služieb elektronickej verejnej správy pre občanov je pomerne nízka (45,8 % oproti 81 % v EÚ), čím sa ohrozuje pokrok smerom k dosiahnutiu cieľa vnútroštátnej elektronickej verejnej správy na rok 2020. Vykonávanie projektov elektronickej verejnej správy (e-government) v rámci operačného programu informačnej spoločnosti, čo je hlavný zdroj financovania elektronickej verejnej správy financovaný zo štrukturálnych fondov EÚ, sa odložilo. Vo všeobecnosti boli oneskorenia spôsobené nedostatočnou stratégiou a koordináciou na začiatku programového obdobia a následnými ťažkosťami v oblasti verejného obstarávania. Počas auditov sa odhalili nedostatočné kapacity na strane riadiacich orgánov pri navrhovaní technických špecifikácií a vymedzovaní rozsahu očakávaných prác, ako aj pri stanovovaní jasných kritérií výberu.

³⁵ Návrh zákona o lobovaní obsahoval povinnosť vytvoriť register lobistov na centrálnej, regionálnej a miestnej úrovni verejnej správy. Registrovaní lobisti by takisto museli každý štvrtý rok zaznamenať údaje o svojom pôsobení. Tento návrh napokon nebol schválený.

4. PREHEAD

Závazky v roku 2011	Súhrnné hodnotenie
Odporúčania pre jednotlivé krajiny (CSR)	
CSR 1: Dôsledne plniť rozpočet na rok 2011 podľa plánu a v roku 2012 a 2013 zaviesť plánované osobitné opatrenia trvalého charakteru s cieľom znížiť do roku 2013 deficit pod úroveň 3 % HDP v súlade s odporúčaniami Rady na úpravu nadmerného deficitu a zabezpečiť primeraný pokrok k strednodobému cieľu. V súvislosti s tým zabezpečiť výdavky podporujúce rast a využiť možný priestor na zvýšenie príjmov prostredníctvom environmentálnych daní a daní z majetku a prostredníctvom zvyšovania efektívnosti výberu DPH.	Celkový deficit v roku 2011 sa významne znížil. Neprijalo sa žiadne opatrenie na posilnenie daňovej disciplíny, zníženie daňových únikov ani na zdanenie nehnuteľností a environmentálne zdanenie.
CSR 2: Posilniť fiškálne riadenie tým, že sa v roku 2011 prijímú záväzné viacročné výdavkové stropy, ktoré sa začnú vykonávať od roku 2012 a ktoré budú zahŕňať úroveň ústrednej štátnej správy a systém sociálneho zabezpečenia. Okrem toho zriadiť nezávislú fiškálnu radu a zabezpečiť včasné uverejňovanie rozpočtových údajov na všetkých úrovniach verejnej správy.	Odporúčanie bolo čiastočne vykonané. Slovensko prijalo ústavný zákon o fiškálnej zodpovednosti, v ktorom sa uvádzajú hranice dlhu a zriadenie fiškálnej rady. Doteraz sa neriešili výdavkové stropy a systematické uverejňovanie údajov týkajúcich sa verejných financií.
CSR 3: Posilniť dlhodobú udržateľnosť verejných financií ďalšou úpravou priebežne financovaného piliera dôchodkového systému, a to aj zmenou mechanizmu indexácie a zavedením ďalších opatrení s cieľom zvýšiť skutočný vek odchodu do dôchodku, najmä prepojením veku odchodu do dôchodku a strednej dĺžky života. Vytvoriť stimuly na zaistenie životaschopnosti plne kapitalizačného dôchodkového piliera v záujme dosiahnutia fiškálnej udržateľnosti pri súčasnom zaistení primeraných dôchodkov.	Odporúčanie bolo čiastočne vykonané. Urobilo sa niekoľko legislatívnych úprav týkajúcich sa kapitalizačného dôchodkového piliera vrátane automatického zapojenia nových účastníkov trhu práce do tohto piliera, odstránenia záruk z portfólií, ktoré neinvestujú výlučne do cenných papierov alebo nástrojov peňažného trhu, a zavedenia nového indexovaného fondu. Zamýšľané úpravy priebežne financovaného piliera sa však neuskutočnili.
CSR 4: Prijat' opatrenia na zvýšenie zamestnanosti a podporu dopytu na trhu práce po nízko kvalifikovaných nezamestnaných pracovníkoch znížením daňovo-odvodového zaťaženia pracovníkov s nízkymi mzdami. Okrem toho zaviesť opatrenia na zvýšenie administratívnej kapacity verejných služieb zamestnanosti s cieľom zlepšiť zameranie, navrhovanie a hodnotenie aktívnych politík trhu práce, najmä pre mládež a dlhodobo nezamestnaných.	Odporúčanie nebolo vykonané. Neprijali sa žiadne opatrenia na zníženie daňového zaťaženia v prípade pracovníkov s nízkou kvalifikáciou. Neprijali sa žiadne zmeny aktívnych politík trhu práce.
CSR 5: Urýchliť realizáciu plánovaných reforiem všeobecného školského vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy a prijať opatrenia na zlepšenie kvality vyššieho vzdelávania a zvýšenie jeho významu pre potreby trhu. Vytvoriť rámec stimulov pre jednotlivcov aj zamestnávateľov na podporu účasti nízko kvalifikovaných ľudí na celoživotnom vzdelávaní.	Odporúčanie bolo čiastočne vykonané. Prijali sa určité opatrenia na zvýšenie významu vysokoškolského vzdelávania pre potreby trhu práce, významnejšie reformy na zlepšenie kvality sa však neprijali. Neprijali sa žiadne zmeny v oblasti odborného vzdelávania a odbornej prípravy a neboli navrhnuté žiadne konkrétne stimuly pre celoživotné vzdelávanie.
CSR 6: Zaisťovať vykonávanie plánovaných opatrení zameraných na účinnejšie uplatňovanie pravidiel	Odporúčanie bolo čiastočne vykonané. Prijali sa opatrenia na zlepšenie transparentnosti systému

verejného obstarávania, zvýšenie výkonnosti a transparentnosti systému súdnictva.	súdnictva a na zabezpečenie účinnejšieho uplatňovania pravidiel verejného obstarávania. Niektoré problémy však zostávajú, najmä v súvislosti s ich účinným uplatňovaním.
---	--

Pakt Euro Plus (záväzky členských štátov a pokrok)	
Udržateľnosť dôchodkových systémov: a) v prvom, priebežne financovanom pilieri sa oslabí väzba na zárobky a zavedie sa mechanizmus automatickej parametrickej úpravy, ktorý bude zohľadňovať demografický vývoj; b) v druhom (plne kapitalizačnom) pilieri sa prednastavená voľba pre nových účastníkov trhu práce zmení na povinnú účasť s možnosťou vystúpiť zo systému počas obmedzeného časového obdobia.	Uskutočnila sa len reforma druhého piliera, zatiaľ čo reforma prvého piliera bola navrhnutá, ale nebola prijatá. Záväzok sa vykonal len čiastočne.
Prijatie nového zákona o fiškálnej zodpovednosti obsahujúceho šesť hlavných ustanovení: a) väčší dôraz na čistý majetok štátu; b) hornú hranicu hrubého verejného dlhu stanoviť pod hranicou 60 % HDP; c) súhrnné nominálne výdavkové stropy; d) nové prísnejšie pravidlá pre obce; e) pravidlá týkajúce sa uverejňovania údajov; f) nezávislá fiškálna rada.	Bol prijatý nový ústavný zákon; výdavkové stropy, prísnejšie pravidlá pre obce a pravidlá zverejňovania údajov týkajúcich sa verejných financií sa v ňom však neriešia v plnej miere. Týmito otázkami sa majú podrobnejšie zaoberať osobitné zákony. Záväzok sa doteraz vykonal len čiastočne.
Reforma daňového systému a systému sociálnych príspevkov zavedením jednotného širokého vymeriavacieho základu pre zdravotné a sociálne príspevky, ktorý by bol podmienkou na zjednotenie výberu daní, cieľ a poistného do jednej agentúry pre príjmy a stanoviť spoločný formulár na ročné podávanie daňových priznaní a výkazov o sociálnych príspevkoch.	Reforma daňových a sociálnych príspevkov nebola prijatá. Záväzok nebol vykonaný.
Záväzky na zvýšenie flexibility trhu práce: a) reforma zákonníka práce s cieľom zaradiť Slovensko medzi desať krajín s najpružnejšími právnymi predpismi na ochranu pracovníkov v OECD; b) zmierniť prísnosť pravidiel upravujúcich prijímanie a prepúšťanie pracovníkov so zmluvou na dobu neurčitú a znížiť súvisiace náklady; c) pri prepúšťaní jednotlivých pracovníkov majú spoločnosti mať možnosť rozhodnúť sa medzi výpovednou lehotou a odstúpením, d) zmierniť pravidlá, ktorými sa upravuje pracovný čas, čím sa umožní väčšia flexibilita pri prispôbovaní sa hospodárskym podmienkam, ako aj požiadavkám jednotlivých pracovníkov.	Reforma zákonníka práce nadobudla účinnosť v septembri 2011 a zahŕňa všetky z navrhovaných zmien. Reforma sa zaviedla v plnom rozsahu.
Záväzky zamerané na zjednodušenie daňového systému: a) reforma daňového systému s cieľom ďalej zvýšiť jej účinnosť a znížiť administratívnu záťaž pre daňovníkov; b) zaviesť jednotný široký vymeriavací základ pre sociálne a zdravotné príspevky ako podmienku na zjednotenie výberu daní, cieľ a poistného v rámci jednej agentúry pre príjmy; c) vypracovať spoločný formulár pre ročné podávanie daňových priznaní k dani z príjmov a výkazov o sociálnych príspevkoch.	Reformy pozastavené po páde vlády v októbri 2011. Reforma sa nezaviedla.
Záväzky na posilnenie konkurencieschopnosti: a) v nasledujúcich 12 mesiacoch by vláda mala zaviesť opatrenia zamerané na znižovanie prekážok pri podnikaní, na zlepšenie predvídateľnosti právneho prostredia a zabezpečenie širšieho využívania	Prijali sa niektoré opatrenia na zníženie administratívnej záťaže a zaviedla sa stratégia („Singapurská iniciatíva“). Reformy boli čiastočne vykonané.

elektronických služieb verejnej správy (e-government); b) podstatne znížiť požadované základné imanie pre vybrané druhy podnikov pri zakladaní spoločnosti a skrátiť lehotu schvaľovania licencie pre malé podniky; c) zrušiť požiadavky týkajúce sa žiadosti o obchodnú licenciu v prípade väčšiny obchodných činností alebo ich transformovať na oznamovaciu povinnosť; d) uľahčiť komunikáciu medzi fyzickými a právnickými osobami vybudovaním siete úradov jednotných kontaktných miest.	
Stratégia Európa 2020 (národné ciele a pokrok)	
Cieľ miery zamestnanosti (v %): 72 %	Zamestnanosť v roku 2011 vzrástla o 0,5 %. Okrem štrukturálnych reforiem, ktoré by mohli pomôcť dosiahnuť cieľ určený v národnom programe reforiem, bola úspešne ukončená iba revízia zákonníka práce.
Cieľ v oblasti výskumu a vývoja (v %): 1 %	Hrubé domáce výdavky na výskum a vývoj (v % HDP) na rok 2010: 0,63 % V plnení cieľa sa dosiahol marginálny pokrok.
Cieľ emisií skleníkových plynov: +13 % (v porovnaní s rokom 2005; v tomto vnútroštátnom ciele nie sú zahrnuté emisie ETS)	Zmena v emisiách skleníkových plynov mimo ETS od roku 2005 do roku 2010: +0 % (tento údaj zodpovedá súčasnej škále ETS).
Cieľ týkajúci sa energie z obnoviteľných zdrojov: 14 % – cieľ týkajúci sa energie z obnoviteľných zdrojov v rámci celkovej konečnej spotreby energie; 10 % – podiel energie z obnoviteľných zdrojov v doprave do roku 2020	Slovensko už dosiahlo svoj priebežný cieľ na roky 2011/2012. Podiel energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej konečnej spotrebe v roku 2009 (najnovšie dostupné údaje Eurostatu) bol 10,4 % (v sektore elektrickej energie – 17,8 %, pri vykurovaní a chladení – 8,5 %, v odvetví dopravy – 8,6 %).
Energetická efektívnosť – zníženie spotreby primárnej energie do roku 2020 (v Mtoe): 1,65 Mtoe	neuv. Ciele energetickej efektívnosti sú stanovené podľa vnútroštátnych podmienok a vnútroštátnych formulácií. Pretože metodika na vyjadrenie vplyvu týchto cieľov na spotrebu energie do roku 2020 v rovnakom formáte bola schválená iba nedávno, Komisia zatiaľ nevie predložiť prehľad.
Cieľ týkajúci sa predčasného ukončovania školskej dochádzky (v %): 6 %	Pokiaľ ide o osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu (4,7 % v roku 2010) je Slovensko na najvyššom mieste a dosahuje lepšie výsledky než priemer EÚ v prípade mužov i žien, ako aj migrantov a miestnych občanov. Najmä v prípade mužov je počet osôb, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu, nižší než priemer EÚ.
Cieľ terciárneho vzdelania (v %): 40 %	Napriek pokroku dosiahnutému od roku 2000 je miera dosiahnutého terciárneho vzdelania na Slovensku stále nižšia než priemer EÚ (22,1 % v porovnaní s 33,6 % v roku 2010). Za posledné 3 roky (2007 – 2010) došlo k pozitívnemu vývoju v prípade mužov a žien,

	ako aj migrantov a miestnych občanov.
Cieľ týkajúci sa zníženia počtu obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením v počte osôb: 170 000	Údaje za rok 2011 nie sú zatiaľ k dispozícii. V dôsledku vplyvu krízy na najzraniteľnejšie osoby a z dôvodu stúpajúcej nezamestnanosti by sa mohlo mierne zvýšiť riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia.

5. PRÍLOHA

Tabuľka I. Makroekonomický vývoj

	1995- 1999	2000- 2004	2005- 2008	2009	2010	2011	2012	2013
Základné ukazovatele								
Miera rastu HDP	4,3	3,9	7,8	-4,9	4,2	3,3	1,8	2,9
Produkčná medzera ¹	-0,4	-2,6	3,8	-1,6	-0,8	-0,5	-1,4	-1,1
HICP (ročná zmena v percentách)	7,2	7,8	3,2	0,9	0,7	4,1	2,9	1,9
Domáci dopyt (ročná zmena v percentách) ²	6,2	3,7	6,8	-7,0	4,1	-1,5	1,4	2,3
Miera nezamestnanosti (% pracovnej sily) ³	13,1	18,5	12,6	12,0	14,4	13,5	13,2	12,7
Tvorba hrubého fixného kapitálu (% HDP)	31,1	26,1	26,0	20,7	22,2	22,4	22,7	23,3
Hrubé národné úspory (% HDP)	24,8	21,1	20,9	16,3	19,8	21,9	22,5	23,1
Verejná správa (% HDP)								
Čisté poskytnuté úvery (+)/ prijaté úvery (-)	-6,5	-6,4	-2,5	-8,0	-7,7	-4,8	-4,7	-4,9
Hrubý dlh	33,8	45,3	30,5	35,6	41,1	43,3	49,7	53,5
Čisté finančné aktíva	12,7	-6,9	-6,9	-17,7	-25,2	neuv.	neuv.	neuv.
Celkové príjmy	42,6	37,5	33,4	33,5	32,4	32,6	33,0	32,5
Celkové výdavky	49,0	43,9	35,9	41,5	40,0	37,4	37,7	37,3
z čoho: úroky	2,6	3,3	1,5	1,4	1,3	1,6	1,9	2,0
Korporácie (% HDP)								
Čisté poskytnuté úvery (+)/ prijaté úvery (-)	-4,2	0,4	-2,8	5,0	3,3	4,0	3,3	3,3
Čisté finančné aktíva; nefinančné korporácie	-57,9	-51,5	-53,9	-46,0	-42,4	neuv.	neuv.	neuv.
Čisté finančné aktíva; finančné korporácie	-10,9	-10,4	-1,3	2,8	3,9	neuv.	neuv.	neuv.
Tvorba hrubého kapitálu	22,5	18,3	20,5	12,1	15,9	15,0	15,9	16,5
Hrubý prevádzkový prebytok	25,9	24,9	27,5	24,6	25,9	26,0	26,3	26,8
Domácnosti a NZISD (% HDP)								
Čisté poskytnuté úvery (+)/ prijaté úvery (-)	4,5	-0,6	-1,5	0,4	3,1	3,3	3,2	3,5
Čisté finančné aktíva	49,4	38,8	17,3	11,2	13,8	neuv.	neuv.	neuv.
Hrubé mzdy a platy	32,6	31,4	30,9	32,1	31,3	30,9	30,2	29,6
Čistý príjem z majetku	5,3	3,3	1,3	1,8	2,0	2,1	2,0	1,9
Prijaté bežné transfery	16,9	16,9	16,0	18,7	19,0	18,3	18,0	18,0
Hrubé úspory	7,4	5,2	3,9	5,2	7,4	7,1	7,1	7,2
Zvyšok sveta (% HDP)								
Čisté poskytnuté úvery (+)/ prijaté úvery (-)	-6,2	-6,5	-6,8	-2,7	-2,0	1,3	1,6	1,6
Čisté finančné aktíva	6,7	30,1	44,8	49,7	49,8	neuv.	neuv.	neuv.
Čistý vývoz tovaru a služieb	-6,7	-4,5	-3,0	-0,8	-1,3	2,6	2,7	3,2
Čistý primárny príjem zo zvyšku sveta	0,2	-2,0	-2,8	-1,6	-1,4	-1,9	-2,0	-2,5
Čisté kapitálové transakcie	-0,3	-0,5	0,4	0,8	1,6	1,2	1,4	1,4
Obchodovateľný sektor	55,7	53,4	54,0	49,3	51,9	53,0	neuv.	neuv.
Neobchodovateľný sektor	34,2	36,4	36,0	41,6	39,0	37,7	neuv.	neuv.
z čoho: Sektor budov a výstavby	6,0	6,1	7,5	8,9	8,7	8,5	neuv.	neuv.
Reálny efektívny výmenný kurz (index, 2000=100)	92,3	105,1	137,0	168,1	163,1	160,6	158,0	156,5
Podmienky obchodovania s tovarom a službami (index, 2000=100)	99,0	98,9	96,2	93,3	92,7	91,5	91,2	91,2
Trhová výkonnosť vývozu (index, 2000=100)	96,6	108,5	132,0	133,9	139,9	147,0	148,8	150,7
Poznámky:								
¹ Produkčná medzera predstavuje rozdiel medzi skutočným a potenciálnym hrubým domácim produktom pri trhových cenách z roku 2000								
² Ukazovateľ domáceho dopytu zahŕňa zásoby.								
³ Nezamestnané osoby sú osoby, ktoré neboli zamestnané, aktívne si hľadali prácu a boli pripravené začať pracovať ihneď alebo do dvoch týždňov. Pracovná sila je celkový počet zamestnaných a nezamestnaných osôb. Miera nezamestnanosti sa vzťahuje na skupinu osôb vo veku 15 – 74 rokov.								
Zdroj:								
Jarná prognóza útvarov Komisie na rok 2012								

Tabuľka II. Porovnanie makroekonomického rozvoja a prognóz

	2011		2012		2013		2014	2015
	KOM	SP	KOM	SP	KOM	SP	SP	SP
Reálny HDP (zmena v %)	3,3	3,3	1,8	1,1	2,9	2,7	3,6	3,7
Súkromná spotreba (zmena v %)	-0,4	-0,4	0,2	0,0	1,6	0,7	2,9	3,9
Tvorba hrubého fixného kapitálu (zmena v %)	5,7	5,7	3,2	1,6	4,8	2,1	1,9	2,9
Vývoz tovaru a služieb (zmena v %)	10,8	10,8	3,1	2,2	6,1	8,2	5,9	5,3
Dovoz tovaru a služieb (zmena v %)	4,5	4,5	2,7	0,7	5,5	7,8	5,2	4,7
<i>Príspevok k rastu reálneho HDP:</i>								
- Konečný domáci dopyt B17	0,4	0,5	1,1	0,0	2,2	0,1	2,1	2,4
Zmeny stavu zásob	-1,9	-2,0	0,3	-0,2	0,0	1,0	0,1	0,0
- Čistý vývoz	5,1	5,5	0,4	1,4	0,6	1,1	1,2	1,1
Produkčná medzera ¹	-0,5	-0,4	-1,4	-1,9	-1,1	-1,9	-0,9	0,2
Zamestnanosť (zmena v %)	1,8	1,8	0,5	-0,2	0,7	0,3	0,5	0,8
Miera nezamestnanosti (%)	13,5	13,5	13,2	13,8	12,7	13,7	13,5	13,2
Produktivita práce (zmena v %)	1,5	2,1	1,4	1,3	2,2	2,5	3,1	2,9
Inflácia HICP (%)	4,1	neuv.	2,9	neuv.	1,9	neuv.	neuv.	neuv.
Deflátor HDP (zmena v %)	1,6	1,7	2,0	2,1	2,1	2,1	2,2	2,3
Kompenzácie zamestnancov (na hlavu, zmena v	0,9	0,9	2,3	3,4	2,6	4,3	4,7	5,6
Čisté poskytnuté úvery/prijaté úvery vo vzťahu k zvyšku sveta (% HDP)	1,3	1,3	1,6	1,3	1,6	1,3	1,9	2,3
<u>Poznámka:</u> ¹ V percentách potenciálneho HDP, pričom rast potenciálneho HDP vychádza z programu na základe prepočtu útvarov Komisie. <u>Zdroj:</u> Jarné prognózy útvarov Komisie na rok 2011 (KOM); Program stability (SP).								

Tabuľka III. Zloženie rozpočtovej úpravy

(% HDP)	2011	2012		2013		2014	2015	Change: 2011-2015
	KOM	KOM	SP	KOM	SP	SP	SP	SP
Príjmy⁸	32,6	33,0	33,3	32,5	32,7	31,7	31,2	-1,4
<i>z čoho:</i>								
- Dane z výroby a dovozu	10,4	10,5	10,3	10,4	9,8	9,7	9,6	-0,8
- Súčasné dane z príjmu, majetku atď.	5,6	5,6	5,9	5,5	5,8	5,9	6,0	0,4
- Príspevky na sociálne zabezpečenie	12,5	12,3	11,9	12,1	11,8	11,6	11,5	-1,0
Iné (reziduálne)	4,0	4,6	5,2	4,4	5,3	4,5	4,1	0,1
Výdavky⁸	37,4	37,7	37,9	37,3	37,1	35,9	34,8	-2,6
<i>z čoho:</i>								
Primárne výdavky	35,8	35,8	36,2	35,3	35,2	33,8	32,7	-3,1
<i>z čoho:</i>								
Kompenzácie zamestnancov	7,1	7,0	6,6	6,8	6,4	6,1	5,8	-1,3
Medzispotreba	4,3	4,3	4,6	4,3	4,2	4,2	3,9	-0,4
Sociálne platby	18,5	18,4	18,3	18,3	18,1	18,0	17,7	-0,8
Dotácie	1,2	1,3	1,3	1,1	1,1	1,0	1,0	-0,2
Tvorba hrubého fixného kapitálu	2,3	2,1	1,9	2,1	1,6	1,5	1,2	-1,1
Iné (reziduálne)	2,4	2,8	3,5	2,7	3,7	3,1	3,0	0,6
Úrokové výdavky	1,6	1,9	1,7	2,0	1,9	2,1	2,1	0,5
Saldo verejných financií (GGB)	-4,8	-4,7	-4,6	-4,9	-2,9	-2,3	-1,7	3,1
Primárne saldo	-3,2	-2,8	-2,9	-2,9	-2,5	-2,1	-1,5	1,7
Jednorazové a iné dočasné opatrenia	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,4
GGB okrem jednorazových opatrení	-5,3	-4,8	-4,7	-4,9	-2,9	-2,3	-1,7	3,6
Produkčná medzera ²	-0,5	-1,4	-1,9	-1,1	-1,9	-0,9	0,2	0,8
Cyklicky upravené saldo ²	-4,7	-4,3	-4,0	-4,6	-2,3	-2,0	-1,8	2,9
Štrukturálne saldo³	-5,1	-4,4	-4,1	-4,6	-2,3	-2,0	-1,8	3,3
<i>Zmena štrukturálneho salda</i>		<i>0,7</i>	<i>1,0</i>	<i>-0,2</i>	<i>1,8</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	
Štrukturálne primárne saldo³	-3,5	-2,5	-2,4	-2,5	-0,4	0,1	0,3	3,9
<i>Zmena štrukturálneho primárneho salda</i>		<i>1,0</i>	<i>1,1</i>	<i>0,0</i>	<i>2,0</i>	<i>0,5</i>	<i>0,3</i>	
Referenčná hodnota výdavkov								
Rast verejných výdavkov ⁴ (reálny)		2,81	0,39	1,38	0,10	0,62	1,27	-
Referenčná hodnota ^{5,6}		3,19	3,19	3,19	3,19	3,19	3,19	-
Nižšia referenčná hodnota ^{5,7}		1,84	1,84	1,84	1,84	1,84	1,84	-
Odchýlka v % HDP		0,34	-0,50	-0,16	-0,58	-0,40	-0,18	-
od platnej referenčnej hodnoty								
Dvojročná priemerná odchýlka v % HDP		neuv.	neuv.	0,09	-0,54	-0,49	-0,29	-
od platnej referenčnej hodnoty								
Poznámky:								
¹ Na základe nulovej zmeny politiky.								
² Produkčná medzera (v % potenciálneho HDP) a cyklicky upravené saldo podľa programu prepočítané Komisiou na základe informácií v programe.								
³ Štrukturálne (primárne) saldo = cyklicky upravené (primárne) saldo bez jednorazových a iných dočasných opatrení.								
⁴ Upravené celkové výdavky použité na referenčnú hodnotu výdavkov, tempá rastu očistené od nediskrečných zmien v dávkach v nezamestnanosti a od diskrečných opatrení.								
⁵ Referenčné sadzby platné od roku 2014 budú k dispozícii od polovice roku 2012. Na ilustračné účely sa súčasné referenčné sadzby takisto uplatňujú od roku 2014.								
⁶ (Štandardná) referenčná sadzba sa uplatňuje od roku, ktorý nasleduje po roku, v ktorom krajina dosiahla strednodobý cieľ.								
⁷ Nižšia referenčná sadzba sa uplatňuje, pokiaľ krajina smeruje k svojmu strednodobému cieľu vrátane roka, v ktorom ho dosiahne.								
⁸ Údaje o príjmoch a výdavkoch sú založené na rámci rozpočtu verejných financií na roky 2013 – 2015, v ktorom sa predpokladajú niektoré opatrenia na zníženie výdavkov (t. j. zmrazenie miezd v prípade väčšiny zamestnancov financovaných z rozpočtu centrálnej vlády, vyčlenenie.								
Zdroj:								
Program stability (SP), Jarné prognózy útvarov Komisie (KOM), výpočty Komisie.								

Tabuľka IV. Dynamika dlhu

(% HDP)	Priemer za roky	2011	2012		2013		2014	2015
			KOM	SP	KOM	SP	SP	SP
Pomer hrubého dlhu k HDP	32,9	43,3	49,7	50,2	53,5	52,0	53,0	52,3
Zmena pomeru	1,4	2,2	6,4	6,9	3,8	1,8	1,0	-0,7
<i>Príspevky²:</i>								
1. Primárne saldo	3,2	3,2	2,8	2,9	2,9	2,5	2,1	1,5
2. Efekt „snehovej gule“	-0,4	-0,4	0,3	0,3	-0,3	-0,3	-0,8	-0,9
<i>z čoho:</i>								
Úrokové výdavky	1,4	1,6	1,9	1,7	2,0	2,0	2,1	2,1
Efekt rastu	-1,4	-1,3	-0,8	-0,5	-1,4	-1,3	-1,8	-1,8
Efekt inflácie	-0,4	-0,6	-0,8	-0,9	-1,0	-1,0	-1,1	-1,2
3. Kapitálové vyrovnanie	-1,4	-0,6	3,3	3,7	1,3	-0,4	-0,3	-1,3
<i>z čoho:</i>								
Hotovostné/akruálne rozdiely				0,2		0,3	0,1	0,4
Akumulované finančné aktíva				1,1		0,6	1,3	0,3
Privatizácia				0,0		0,0	0,0	0,0
Oceňovací efekt a zostatkové vplyvy				0,0		0,0	0,0	0,0
(% HDP)		2011	2012		2013		2014	2015
			KOM/SP ³	SP ⁴	KOM/SP ³	SP ⁴	SP ⁴	SP ⁴
Rozdiel v porovnaní s referenčnou hodnotou dlhu^{5,6}								
Štrukturálna úprava ⁷	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Porovnať s:</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Požadovaná úprava ⁸	-	-	-	-	-	-	-	-
Poznámky: ¹ Koniec obdobia. ² Efekt snehovej gule zachytáva vplyv úrokových výdavkov na akumulovaný dlh, ako aj vplyv rastu reálneho HDP a inflácie na pomer dlhu (prostredníctvom denominátora). Kapitálové vyrovnanie zahŕňa rozdiely v hotovostnom a akruálnom základe. ³ Hodnotenie cesty konsolidácie stanovenej v SP za predpokladu, že rast sleduje prognózy KOM. ⁴ Hodnotenie cesty konsolidácie stanovenej v SP za predpokladu, že rast sleduje prognózy SP. ⁵ Nerelevantné počas postupu pri nadmernom deficite, ktorý prebiehal v novembri 2011 a počas troch rokov nasledujúcich po korekcii nadmerného deficitu. ⁶ Ukazuje rozdiel medzi pomerom dlhu k HDP a referenčnou hodnotou dlhu. Ak je kladný, predpokladaný pomer hrubého dlhu k HDP nie je v súlade s referenčnou hodnotou dlhu. ⁷ Platí iba počas prechodného obdobia troch rokov od korekcie nadmerného deficitu pre postup pri nadmernom deficite, ktorý prebiehal v novembri 2011. ⁸ Vymedzuje zostávajúcu ročnú štrukturálnu úpravu počas prechodného obdobia, čo zabezpečuje, ak sa dodržiava, členský štát bude v súlade s referenčnou hodnotou dlhu na konci prechodného obdobia za predpokladu, že platí rozpočtová prognóza KOM (PS)								
Zdroj: Program stability (SP), Jarné prognózy útvarov Komisie (KOM), výpočty Komisie.								

Tabuľka V. Ukazovatele dlhodobej udržateľnosti

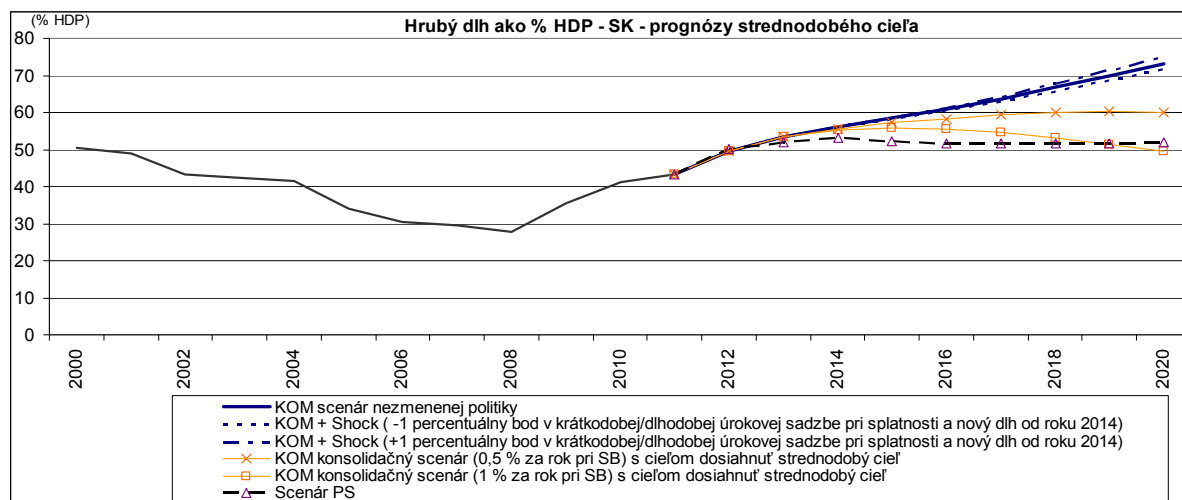
	SK		EÚ	
	Scenár nezmenenej politiky	Scenár programu stability	Scenár nezmenenej politiky	Scenár SCP
S2	8,6	5,9	2,9	0,7
z čoho:				
Počiatočná rozpočtová pozícia (IBP)	3,5	0,9	0,7	-1,6
Dlhodobá zmena primárneho salda (LTC)	5,1	4,9	2,3	2,4
z čoho:				
dôchodky	3,5	3,4	1,1	1,2
zdravotná starostlivosť a dlhodobá starostlivosť	1,7	1,6	1,5	1,5
iné	-0,1	-0,1	-0,3	-0,3
S1 (požadovaná úprava)*	4,4	0,6	2,2	-0,1
Dlh, % HDP (2011)	43,3		82,8	
Výdavky súvisiace s vekom, % HDP (2011)	17,7		25,8	

Zdroj: Komisia, programy stability a konvergenčné programy na rok 2012.

Poznámka: Scenár „nezmenenej politiky“ znázorňuje medzeru udržateľnosti pri predpoklade, že rozpočtová pozícia sa bude do roku 2013 vyvíjať v súlade s jarnou prognózou na rok 2012. Scenár „programu stability“ znázorňuje medzeru udržateľnosti pri predpoklade, že rozpočtové plány v programe sa v plnej miere realizujú.

* Požadovaná úprava primárneho salda do roku 2020 na dosiahnutie verejného dlhu 60 % HDP do roku 2030.

Graf I. Strednodobá prognóza dlhu

Zdroj: Komisia, programy stability a konvergenčné programy na rok 2012.

Tabuľka VI. Zdaňovanie

	2001	2005	2007	2008	2009	2010
Celkové daňové príjmy (vrátane skutočných povinných sociálnych príspevkov, % HDP)	33,1	31,3	29,3	29,2	28,8	28,1
Rozpis podľa ekonomických funkcií (% HDP)¹						
Spotreba	11,0	12,3	11,2	10,5	10,3	10,1
ktorých:						
- DPH	7,2	7,9	6,7	6,9	6,7	6,3
- spotrebné dane z tabaku a alkoholu	1,0	1,5	1,7	0,9	1,1	0,4
- energia	1,7	2,1	1,8	1,8	1,7	2,5
- iné (zvyškové)	1,0	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
Zamestnaní pracovníci	14,7	12,2	11,3	12,1	12,1	12,2
Nezamestnaní pracovníci	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitál a príjmy podnikov	6,3	6,0	6,3	6,1	5,7	5,1
Zásoby kapitálu/bohatstva	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
<i>p.m.</i> Environmentálne dane ²	2,0	2,4	2,1	2,0	1,9	2,7
Efektívnosť DPH³						
Skutočné príjmy z DPH ako % teoretických príjmov pri štandardnej sadzbe	44,2	61,0	53,4	53,6	47,6	46,7
<u>Poznámky:</u> 1 Daňové príjmy sú rozdelené podľa ekonomických funkcií, t.j. podľa toho, či ide o dane zo spotreby, práce alebo kapitálu. Podrobnejšie vysvetlenie pozri v dokumente European Commission (2012), Taxation trends in the European Union. 2 Táto kategória zahŕňa dane z energie, dopravy a zo znečistenia a zdroje zahrnuté do daní zo spotreby a kapitálu. 3 Efektívnosť DPH sa meria prostredníctvom pomeru príjmov DPH. Pomer príjmov DPH je definovaný ako pomer medzi vybraným skutočným príjmom DPH a príjmom, ktorý by sa vybral teoreticky, keby sa DPH uplatňovala štandardná sadzba na celú finálnu spotrebu. Nízky pomer môže naznačovať zníženie daňového základu v dôsledku rozsiahlych prípadov oslobodenia od platenia alebo uplatňovania znížených sadzieb na širokú škálu tovarov a služieb („medzera v oblasti politiky“) alebo zlyhanie pri výbere všetkých daní napríklad z dôvodu podvodu („medzera pri výbere“). Podrobnejšie informácie pozri v dokumente European Commission (2011), Tax reforms in EU Member States, European Economy 5/2011.						
Zdroj: Komisia						

Tabuľka VII. Ukazovatele finančného trhu

	2007	2008	2009	2010	2011
Celkové aktíva bankového sektora (% HDP)	106,0	101,6	89,4	88,2	82,9
Podiel aktív piatich najväčších bánk (% celkových akcií)	68,2	71,6	72,1	72,0	...
Zahraničné vlastníctvo bankového systému (% celkových aktív)	0,0	92,8	96,1	...	...
Ukazovatele finančného zdravia:					
- nevýnosné úvery (% celkových úverov) ¹⁾	2,5	2,5	5,3	5,8	5,7
- kapitálová primeranosť (%) ^{1), 2)}	12,8	11,1	12,6	12,7	12,9
- return on equity (%) ^{1), 3)}	16,6	16,3	7,6	12,6	14,2
Bankové úvery pre súkromný sektor (medziročná % zmena)	24,7	16,7	1,1	5,3	9,3
Úvery na bývanie (medziročná % zmena)	30,3	26,1	10,9	14,8	13,7
Pomer úverov ku vkladom	81,9	81,5	87,0	86,8	90,3
Likvidita CB ako % záväzkov	0,0	0,0	4,3	2,1	2,9
Banková expozícia voči krajinám, ktoré dostávajú oficiálnu finančnú pomoc (% HDP) ⁴⁾	...	...	...	...	...
Súkromný dlh (% HDP)	47,8	47,3	48,8	48,9	49,9
Hrubý vonkajší dlh (% HDP) ⁴⁾					
- verejný	11,7	11,9	12,1	14,8	16,1
- súkromný	25,9	27,7	26,5	27,4	26,2
Dlhodobé úrokové sadzby v porovnaní s Bund (bázické body)*	27,4	73,9	148,3	112,8	183,9
Rozpätie swapov na kreditné zlyhanie štátnych dlhopisov (5-ročné)*	...	145,5	106,9	77,8	134,9
<u>Poznámky:</u> ¹⁾ Najnovšie k dispozícii zo septembra 2011. ²⁾ Kapitálová primeranosť je definovaná ako celkový kapitál rozdelený by rizikovo váženými ³⁾ Čistý príjem k pomeru kapitálu. Bez zahraničných pobočiek. ⁴⁾ Najnovšie údaje 2011Q3. * Merané v bázických bodoch. <u>Zdroj:</u> Banka pre medzinárodné účtovanie a Eurostat (expozícia voči makrofinančne zraniteľným krajinám), MMF (ukazovatele finančného zdravia), Komisia (dlhodobé úrokové sadzby), Svetová banka (hrubý vonkajší dlh) a ECB (všetky ostatné ukazovatele).					

Tabuľka VIII. Ukazovatele trhu práce a sociálne ukazovatele

Ukazovatele trhu práce	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zamestnanosť (% obyvateľov vo veku 20 – 64 rokov)	66,0	67,2	68,8	66,4	64,6	65,1
Rast zamestnanosti (% zmien oproti minulému roku)	3,9	2,4	3,2	-2,8	-2,1	1,5
Zamestnanosť žien (% žien vo veku 20 – 64 rokov)	57,5	58,7	60,3	58,2	57,4	57,6
Zamestnanosť mužov (% mužov vo veku 20 – 64 rokov)	74,6	76,0	77,4	74,6	71,9	72,7
Zamestnanosť starších pracovníkov (% obyvateľov vo veku 55 – 64 rokov)	33,1	35,6	39,2	39,5	40,5	41,4
Práca na čiastočný úväzok (% celkovej zamestnanosti)	2,8	2,6	2,7	3,6	4,0	4,2
Práca žien na čiastočný úväzok (% celkovej zamestnanosti žien)	4,7	4,5	4,2	4,7	5,4	5,9
Práca na čiastočný úväzok mužov (% celkovej zamestnanosti mužov)	1,3	1,1	1,4	2,7	2,8	2,8
Zamestnanosť na dobu určitú (% zamestnancov s pracovnou zmluvou na dobu určitú)	5,1	5,1	4,7	4,4	5,8	6,6
Nezamestnanosť ¹ (% pracovníkov)	13,4	11,1	9,5	12,0	14,4	13,5
Dlhodobá nezamestnanosť ² (% pracovníkov)	10,2	8,3	6,6	6,5	9,2	9,2
Nezamestnanosť mladých ľudí (% mladých pracovníkov vo veku 15 – 24 rokov)	26,6	20,3	19,0	27,3	33,6	33,2
Podiel mladých ľudí v rámci NEET ³ (% obyvateľov vo veku 15 – 24 rokov)	14,4	12,5	11,1	12,5	14,1	:
Osoby, ktoré predčasne ukončili vzdelávanie a odbornú prípravu (% obyvateľov vo veku 18 – 24 rokov, ktorí dosiahli najviac nižšie sekundárne vzdelanie a ďalej nepokračujú vo vzdelávaní ani odbornej príprave)	6,6	6,5	6,0	4,9	4,7	:
Dosiahnuté terciárne vzdelanie (% obyvateľov vo veku 30– 34 rokov, ktorí úspešne ukončili terciárne vzdelávanie)	16,6	17,5	18,4	20,6	24,0	:
Produktivita práce na zamestnanú osobu (ročná % zmena)	6,1	8,2	2,4	-3,0	5,8	1,5
Odpracované hodiny na zamestnanú osobu (ročná % zmena)	0,3	0,9	0,1	-0,7	1,5	-0,8
Produktivita práce na odpracovanú hodinu (ročná % zmena; stále ceny)	5,8	7,2	2,3	-2,3	4,2	2,4
Kompenzácia na zamestnanca (ročná % zmena; stále ceny)	4,8	7,5	4,0	4,9	3,9	-0,7
Rast nominálnych jednotkových nákladov práce (ročná % zmena)	1,7	0,5	4,4	6,9	-1,3	-0,6
Rast reálnych jednotkových nákladov práce (ročná % zmena)	-1,2	-0,6	1,5	8,2	-1,8	-2,2
Poznámky: ¹ Podľa vymedzenia ILO, veková skupina 15 – 74 rokov ² Podiel osôb na pracovnej sile, ktoré boli nezamestnané aspoň 12 mesiacov. ³ NEET sú osoby, ktoré nie sú zamestnané, nevzdelávajú sa a ani sa nezúčastňujú odbornej prípravy. Zdroje: Komisia (Prieskum EÚ v oblasti pracovnej sily a Európske národné účty)						

Tabuľka VIII. Ukazovatele trhu práce a sociálne ukazovatele (pokračovanie)

Výdavky na dávky sociálnej ochrany (% HDP)	2005	2006	2007	2008	2009
Choroba/zdravotná starostlivosť	4,75	4,74	4,74	5,06	5,72
Invalidita	1,31	1,34	1,31	1,40	1,72
Starobné a pozostalostné dôchodky	6,21	6,05	5,90	5,76	6,73
Rodina/Deti	1,67	1,65	1,55	1,48	1,69
Nezamestnanosť	0,55	0,53	0,56	0,60	1,04
Príspevky na bývanie a príspevky pre osoby ohrozené sociálnym vylúčením i.n.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Spolu	16,5	16,3	16,0	16,0	18,8
z čoho: Dávky, pri ktorých sa skúmajú majetkové pomery	0,88	1,02	0,95	0,76	0,89
Ukazovatele sociálneho začlenenia	2006	2007	2008	2009	2010
Počet ľudí, ktorým hrozí chudoba alebo vylúčenie 1 (% celkovej populácie)	27,1	21,5	20,6	19,6	20,6
Počet detí, ktorým hrozí chudoba alebo vylúčenie (% ľudí vo veku 0 – 17 rokov)	30,3	25,7	24,3	23,7	25,3
Počet starších, ktorým hrozí chudoba alebo vylúčenie (% ľudí vo veku nad 65 rokov)	27,1	23,1	21,9	19,7	16,7
Miera ohrozenia chudobou 2 (% celkovej populácie)	11,6	10,6	10,9	11,0	12,0
Hodnota prahu relatívnej chudoby (jedna domácnosť//jednočlenná domácnosť ročne) - v parite kúpnej sily	2772	3365	4058	4711	4983
Závažná materiálna deprivácia3 (% celkovej populácie)	18,2	13,7	11,8	11,1	11,4
Podiel ľudí žijúcich v domácnostiach s nízkou intenzitou práce4 (% ľudí vo veku 0 – 59 rokov, nie študenti)	6,2	6,5	5,2	5,6	7,9
Miera ohrozenia chudobou pracujúcich (% zamestnaných ľudí)	6,3	4,9	5,8	5,2	5,7
Poznámky: ¹ Jednotlivci, Ľudia, ktorým hrozí chudoba alebo sociálne vylúčenie (AROE): jednotlivci, ktorým hrozí chudoba (AROP) a/alebo ktorí sú vystavení závažnej materiálnej deprivácii (SMD) a/alebo ktorí žijú v domácnosti s nulovou alebo veľmi nízkou intenzitou práce (LWI). ² Miera ohrozenia chudobou: podiel ľudí s ekvivalentným disponibilným príjmom nižším ako 60 % strednej hodnoty národného ekvivalentného príjmu. ³ Podiel ľudí, ktorí sú vystavení aspoň štyrom z deviatich deprivácií: ľudia, ktorí si nemôžu dovoliť i) platiť účty za nájomné alebo iné účty za služby, ii) udržiavať dostatočné teplo vo svojom domove, iii) hrať neočakávané výdavky, iv) konzumovať mäso, ryby alebo rovnocenné proteíny každý druhý deň, v) týždeň dovolenky mimo domova raz za rok, vi) auto, vii) práčku, viii) farebný televízor alebo ix) telefón. ⁴ Ľudia žijúci v domácnosti s veľmi nízkou intenzitou práce: share of people aged 0-59 living in households where the adults work less than 20% of their total work-time potential during the previous 12 months. Zdroje: v prípade výdavkov na dávky sociálnej ochrany ESSPROS; v prípade sociálneho začlenenia EU-SILC.					

Tabuľka IX. Ukazovatele výkonnosti trhu s produktmi a politické ukazovatele

Ukazovatele výkonnosti	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Produktivita práce ¹ celého hospodárstva (ročný rast v %)	4,9	8,3	2,9	-2,5	5,6	3,0
Produktivita práce ¹ pri výrobe (ročný rast v %)	13,0	14,5	5,6	-12,9	6,3	neuv.
Produktivita práce ¹ v odvetví elektrickej energie, plynu, vody (ročný rast v %)	22,2	-12,3	-2,7	-1,0	neuv.	neuv.
Produktivita práce ¹ v odvetví výstavby (ročný rast v %)	3,5	6,6	10,6	-9,5	1,9	neuv.
Patentová intenzita vo výrobných odvetviach ² (patenty EPO vydelené hrubou pridanou hodnotou odvetvia)	0,4	0,3	0,2	neuv.	neuv.	neuv.
Politické ukazovatele	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vymáhanie plnenia zmlúv ³ (počet dní)	neuv.	565	565	565	565	565
Čas potrebný na začatie podnikateľskej činnosti ³ (počet dní)	neuv.	27	18	18	18	18
Výdavky na výskum a vývoj (% HDP)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	neuv.
Miera dosiahnutého terciárneho vzdelania (% populácie vo veku 30 – 34 rokov)	12,7	14,8	15,8	17,6	22,1	neuv.
Celkové verejné výdavky na vzdelanie. (% HDP)	4,1	3,6	3,6	neuv.	neuv.	neuv.
	2005	2006	2008	2009	2010	2011
Regulácia trhu s produktmi ⁴ , celkovo (Index; 0=neregulovaný; 6=najvyšší stupeň regulácie)	neuv.	neuv.	1,6	neuv.	neuv.	neuv.
Regulácia trhu s produktmi ⁴ , maloobchod (Index; 0=0=neregulovaný; 6=najvyšší stupeň regulácie)	neuv.	neuv.	0,8	neuv.	neuv.	neuv.
Regulácia trhu s produktmi ⁴ , sieťové odvetvia ⁵ (Index; 0=neregulovaný; 6=najvyšší stupeň regulácie)	2,3	2,2	2.0*	neuv.	neuv.	neuv.

Poznámky:

¹ Produktivita práce sa definuje ako hrubá pridaná hodnota (pri konštantných cenách) vydelená počtom zamestnaných osôb.

² Údaje o patentoch sa týkajú žiadostí určených Európskemu patentovému úradu (EPO). Počítajú sa podľa roku, v ktorom ich EPO zaevidoval. Rozdeľujú sa podľa miesta bydliska vynálezcu s použitím frakčného počítania, aby sa predišlo dvojitému započítaniu, ak sa nahlásia údaje o viacerých vynálezcoch alebo triedach medzinárodného triedenia patentov.

³ Podrobné údaje o metodikách (vrátane predpokladov) týkajúcich sa tohto ukazovateľa sú k dispozícii na webovej stránke <http://www.doingbusiness.org/methodology>.

⁴ Podrobné údaje o metodikách týkajúcich sa ukazovateľov regulácie trhu s produktmi sú k dispozícii na webovej stránke http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html. Najnovšie dostupné ukazovatele regulácie trhu s produktmi sa týkajú roku 2003 a roku 2008 s výnimkou sieťových priemyselných odvetví.

⁵ Agregovaný ETCR.

* údaj za rok 2007.

Zdroj:

Komisia, World Bank Doing Business (vymáhanie plnenia zmlúv a čas potrebný na začatie podnikateľskej činnosti) a OECD (ukazovatele regulácie trhu s produktmi).

Tabuľka X. Ukazovatele ekologického rastu

Slovensko		2001-2005	2006	2007	2008	2009	2010
Výkon ekologického rastu							
<i>Makroekonomické ukazovatele</i>							
Energetická náročnosť	kgoe / €	0,75	0,62	0,53	0,52	0,50	0,51
Intenzita oxidov uhlika	kg / €	2,01	1,64	1,43	1,36	1,29	neuv.
Spotreba zdrojov (recipročná k produktivite zdrojov)	kg / €	2,55	2,46	2,16	2,35	2,17	neuv.
Intenzita odpadu	kg / €	neuv.	0,48	0,39	0,32	neuv.	neuv.
Energetická bilancia obchodu	% GDP	-5,3%	-6,4%	-5,0%	-6,0%	-4,4%	-5,8%
Energetická hmotnosť v HICP	%	16	19	18	17	16	16
Rozdiel medzi zmenou ceny energie a infláciou	%	8,08	10,6	0,7	0,2	2,7	-4
Environmentálne dane vo vzťahu k daniam z práce	pomer	16,5%	19,7%	18,3%	16,5%	15,5%	neuv.
Environmentálne dane vo vzťahu k celkovým daniam	pomer	7,1%	7,8%	7,2%	7,0%	6,8%	neuv.
<i>Sektorálne ukazovatele</i>							
Energetická náročnosť priemyselných odvetví	kgoe / €	0,62	0,38	0,31	0,27	0,28	neuv.
Podiel energeticky náročných priemyselných odvetví v hospodárstve	% GDP	15,4	17,5	16,6	15,1	13,3	neuv.
Ceny elektriny pre stredných priemyselných používateľov	€/ kWh	neuv.	0,08	0,09	0,12	0,14	0,12
Verejný výskum a vývoj týkajúci sa energetiky	% GDP	neuv.	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	neuv.
verejný výskum a vývoj týkajúci sa životného prostredia	% GDP	neuv.	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	neuv.
Recyklácia komunálneho odpadu	pomer	9,6%	3,8%	13,2%	15,8%	14,6%	neuv.
Podiel emisií skleníkových plynov zahrnutý ETS	%	neuv.	51,2%	51,3%	52,6%	49,8%	neuv.
Energetická náročnosť dopravy	kgoe / €	0,83	0,78	0,65	0,63	0,59	neuv.
Intenzita oxidov uhlika z dopravy	kg / €	1,98	1,99	1,72	1,55	1,53	neuv.
Zmena v pomere osobnej dopravy a HDP	%	-4,5%	-5,7%	-10,6%	-7,6%	neuv.	neuv.
Bezpečnosť dodávok energie							
Závislosť od dovozu energií	%	64,9%	63,9%	68,4%	64,6%	66,4%	neuv.
Diverzifikácia zdrojov dovozu ropy	HHI	neuv.	1,00	1,00	1,00	1,00	neuv.
Diverzifikácia zmesi energií	HHI	0,25	0,24	0,22	0,23	0,22	neuv.
Podiel obnoviteľných zdrojov energie v rámci zmesi energií	%	3,9%	4,4%	5,4%	5,4%	7,2%	neuv.
Poznámky pre jednotlivé krajiny: Rok 2011 nie je zahrnutý do tabuľky z dôvodu nedostatočných údajov. Všeobecné vysvetlenie položiek v tabuľke: Zdroj: Eurostat, pokiaľ sa neuvádza inak; ďalej uvedené vysvetlivky z ECFINu. Všetky ukazovatele makrointenzity sú vyjadrené ako pomer fyzického množstva k HDP (v cenách z roku 2000) Energetická náročnosť: hrubá domáca spotreba energie (v kgoe) rozdelená podľa HDP (v EUR) Intenzita oxidov uhlika: emisie skleníkových plynov (v kg equivalentov CO₂) rozdelená podľa HDP (v EUR) Spotreba zdrojov: Domáca spotreba materiálu (v kg) rozdelená podľa HDP (v EUR) Intenzita odpadu: odpad (v kg) rozdelený podľa HDP (v EUR) Energetická bilancia obchodu: bilancia vývozu a dovozu energie vyjadrený ako % HDP Energetická hmotnosť v HICP: podiel položiek "energie" na spotrebnom koši používanom pri vytváraní HICP Rozdiel medzi zmenou ceny energie a infláciou: energetická zložka HICP a celková inflácia HICP (ročná % zmena) Environmentálne dane vo vzťahu k celkovým daniam: z databázy GR TAXUD "Trendy zdanenia v Európskej únii" Energetická náročnosť priemyselných odvetví: finálna spotreba energie týkajúca sa priemyselných odvetví (v kgoe) rozdelená hrubou pridanou hodnotou priemyselných odvetví (v EUR) Podiel energeticky náročných priemyselných odvetví na hospodárstve: podiel hrubej pridanej hodnoty energeticky náročných priemyselných odvetví na HDP Recyklovateľnosť komunálneho odpadu: pomer recyklovaného komunálneho odpadu k celkovému komunálnemu odpadu Verejný výskum a vývoj týkajúci sa energetiky alebo životného prostredia: verejné výdavky na výskum a vývoj (GBAORD) v uvedených kategóriách ako % HDP Podiel emisií skleníkových plynov zahrnutých do ETS: na základe emisií skleníkových plynov, ktoré členské štáty oznámili EHP (okrem LULUCF) Energetická náročnosť dopravy: finálna spotreba energie v doprave (v kgoe) rozdelená podľa hrubej pridanej hodnoty priemyselných odvetví (v EUR) Intenzita oxidov uhlika z dopravy: emisie skleníkových plynov v doprave rozdelené podľa hrubej pridanej hodnoty v sektore dopravy Rast osobnej dopravy: meraný v % zmene osobokilometrov Závislosť od dovozu energií: čistý dovoz energie rozdelený podľa hrubej domácej spotreby energie vrátane medzinárodných zásobníkov paliva Diverzifikácia zdrojov dovozu ropy: Herfindahlov index (HHI) vypočítaný ako suma plošných trhových podielov krajín pôvodu Diverzifikácia zmesi energií: Herfindahlov index vo vzťahu k zemnému plynu, celkovým ropným produktom, jadrovým zdrojom tepla, obnoviteľným zdrojom energie a tuhým palivám Podiel obnoviteľných zdrojov energie na zmesi energií: percentuálny podiel na hrubej domácej spotrebe energie vyjadrený v tonách equivalentov ropy							

